

Univerzita Hradec Králové
Filozofická fakulta
Katedra pomocných věd historických a archivnictví

**Radní manuál města Jičína z let 1640–1648
(diplomatický rozbor)**

Diplomová práce

Autor: Kristýna Vodičková

Studijní program: N7105 / Historické vědy Mgr.

Studijní obor: Archivnictví – modul Archivnictví a pomocné vědy historické

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Hradec Králové 2019

Zadání diplomové práce

Autor:	Kristýna Vodičková
Studium:	F17NK0024
Studijní program:	N7105 Historické vědy
Studijní obor:	Archivnictví
Název diplomové práce:	Radní manuál města Jičína z let 1640-1648 (diplomatický rozbor)
Název diplomové práce AJ:	Town hall's manual of the town Jičín from 1640 to 1648 (diplomatic analysis)

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Diplomatický rozbor pramene, syntéza, analýza a komparace. Práce bude obsahovat stručné dějiny města Jičína, paleografický rozbor písařských rukou a obecný přehled o městských manuálech. Taktéž zde bude zahrnuto porovnání jičínského manuálu s manuály jiných měst z dané doby.

SOA Zámorsk, SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, Protokol radní 1640-1649, inv. č. 242, kniha č. 15, kart. č. 14. Eva a Karol BÍLKOVÍ, Břetislav BALATKA, Jičín, Praha 1988. Marek ĎURČANSKÝ, Česká města a jejich správa za třicetileté války: Zemský a lokální kontext, Praha 2014. Jindřich FRANCEK, Dějiny Jičína, Praha 2010. Jindřich FRANCEK, Jičín, Praha 2004. Jindřich FRANCEK, Zločin a trest na Jičínsku v 16.-18. století, Jičín 2012. Ferdinand MENČÍK, Dějiny města Jičína, Jičín 1906. František NÁVESNÍK, Jičín od založení až na naše doby, Jičín 1889. Josef WAGNER, Jičín, Praha 1979.

Garantující pracoviště: **Katedra pomocných věd historických a archivnictví,
Filozofická fakulta**

Vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Vojtíšková, Ph.D.

Oponent: Mgr. Martina Bolom Kotari, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 5.12.2018

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala pod vedením vedoucí diplomové práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

Ve Staré Pace dne 15. května 2019.

.....

podpis

Poděkování

Ráda bych na tomto místě poděkovala paní doc. PhDr. Janě Vojtíškové, PhD. za odborné vedení, rady a vstřícnost při tvorbě této práce.

Anotace

Kristýna VODIČKOVÁ, *Radní manuál města Jičína z let 1640–1648 (diplomatický rozbor)*, Hradec Králové: Filozofická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2019, 78 s. Diplomová práce.

Tato diplomová práce byla vytvořena za účelem analýzy Protokolu (manuálu) radního města Jičína z let 1640–1649, přesněji pro časové období 1640–1648, tedy období třicetileté války. Tento pramen se v současnosti nachází ve Státním okresním archivu Jičín ve fondu Archiv města Jičín.

První část práce je tvořena stručně zpracovanými dějinami Jičína od jeho počátků do roku 1618. O následné etapě, tedy období třicetileté války, je pojednáno podrobněji. Právě zde napomohly k vytvoření dobového obrazu města zápisy vedené v manuálu. Ty byly taktéž užity pro rekonstrukci podoby městské rady v době vedení manuálu a stejně tak i pro zjištění jmen osob v radě působících. Následuje diplomaticko-paleografický rozbor pramene. Výsledky výzkumu jsou poté porovnány s radními manuály stejné doby, tedy Radním manuálem Pavla Ježdíka pro město Čelákovice, Radním manuálem města Kouřimi a Radním manuálem města Ivančic. K textu diplomové práce je připojena obrazová příloha.

Klíčová slova

Jičín, radní manuál, třicetiletá válka, městská správa

Annotation

Kristýna Vodičková, *Town hall's manual of the town Jičín from 1640 to 1648 (diplomatic analysis)*, Hradec Králové: Philosophical fakulty, University of Hradec Králové, 2019, 78 pp. Master thesis.

This master thesis constitutes of an analysis of a Townhall manual of the town of Jičín from 1640–1649, more precisely from years 1640 until 1648, it means the time of the Thirty Years' War. This source can be now found in a State district archive Jičín in a collection of Archive of the town of Jičín

The first part of the thesis consists of a brief history of the beginning and development of the town of Jičín to 1618. The following period, the Thirty Years War, is worked out in depth. There is reconstructed the townscape of the town of Jičín during this period that the scribes have captured in the manual. The scribes were also used for reconstruction of the council of the town during years 1640–1648 and as well for finding out the names of these persons. After that there is a diplomatic-paleographic analysis and a content analysis of the source. This chapter also includes the reconstruction of the council of the town Jičín, also on the basis of preserved records. The results of the research are then compared with townhall manuals of the same period, i.e. the Townhall Manual of Pavel Ježdík for the town of Čelákovice, the Townhall manual of the town of Kouřim and the Townhall manual of the town of Ivančice. You can find enclosed a hooked illustration.

Keywords

Jičín, Townhall manual, Thirty Years' War, municipal administration

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK	8
ÚVOD.....	9
1 DĚJINY JIČÍNA	11
1.1 Město Jičín do roku 1618.....	11
1.2 Město ve válce a po ní	15
1.3 Základní přehled správních dějin města	21
2 DIPLOMATICKO-PALEOGRAFICKÝ ROZBOR.....	29
2.1 Dochované prameny pro město Jičín z doby třicetileté války	29
2.2 Radní manuály jako specifický diplomatický pramen.....	34
2.3 Vnější diplomatický rozbor pramene.....	36
2.4 Vnitřní diplomatický rozbor pramene.....	43
2.5 Komparace s radními manuály měst Kouřimi, Čelákovice a Ivančic	58
ZÁVĚR.....	62
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY	64
SEZNAM TABULEK A GRAFŮ.....	69
SEZNAM PŘÍLOH	73

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

AMJ	Archiv města Jičín
fol.	folio
inv. č.	inventární číslo
kn. č.	kniha číslo
kart. č.	karton číslo
r	recto (přední strana listu)
SOA	Státní oblastní archiv
SOkA	Státní okresní archiv
v	verso (zadní strana listu)

ÚVOD

Předkládaná diplomová práce se zabývá zpracováním a zpřístupněním záznamů vedených v Radním protokolu (manuálu) města Jičína z let 1640–1649,¹ a to pro období třicetileté války,² tedy roky 1640–1648. Jejímí hlavními cíli je podrobení zkoumaného pramene diplomaticko-paleografickému rozboru. Dále analýza jednotlivých zápisů a jejich rozdělení do věcných skupin dle obsahu. Na základě záznamů budou stanoveny nejčastější jednací dny a měsíce, taktéž frekvence zápisů v jednotlivých letech. Z obsahu Radního manuálu bude dále rekonstruována podoba jičínské městské rady a taktéž obraz města Jičína ve třicetileté válce. Jedná se o knihu vedenou při jednáních městské rady, která v sobě obsahuje záznamy rozličných povah, ať už finančního rázu, nesporného či sporného soudnictví nebo pamětní zápisy. Vedení tohoto typu knih bylo v 17. století již velmi rozšířené, jak dokládají zachované prameny z ostatních měst.

Dějiny města Jičína se těšily v průběhu let poměrně velkému zájmu badatelů, a díky tomu vzniklo mnoho monografií. První osobou, která se zajímala o městské dějiny byl František Návesník, jehož kniha *Jičín od založení až na naše doby*³ vyšla tiskem v roce 1889. Nedlouho poté v roce 1906 byly vydány *Dějiny města Jičína*⁴ od Ferdinanda Menčíka. Dalšími badateli v oblasti jičínských dějin byli Josef Wagner, jehož kniha *Jičín*⁵ vyšla v roce 1979, či Eva a Karol Bílkovi spolu s Břetislavem Balatkou, kteří sepsali roku 1988 knihu se stejnojmenným názvem.⁶ Od počátku 21. století se začal dějinám města věnovat Jindřich Francek, který vytvořil několik monografií. Roku 2004 vyšla kniha *Jičín*,⁷ v roce 2010 poté *Dějiny Jičína*⁸ a o 2 roky později *Zločin a trest na Jičínsku v 16.–18. století*.⁹ Žádná z těchto monografií však do dějin Jičína nepromítá zápisy vedené v Radním manuálu. Kromě zkoumání dějin

¹ SOA Zámorsk, SOKA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Protokol (manuál) radní 1640–1649*, inv. č. 242, kn. č. 15, kart. č. 14;

² O tématu píše: Arnošt KLÍMA, *Dlouhá válka: 1618–1648*, Praha 1996; Eduard WAGNER – Miroslav MUDRA, *Třicetiletá válka 1618–1648*, Praha 2005; či Josef POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka a evropské krize v 17. století*, Praha 1970.

³ František NÁVESNÍK, *Jičín od založení až na naše doby*, Jičín 1889.

⁴ Ferdinand MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, Jičín 1906.

⁵ Josef WAGNER, *Jičín*, Praha 1979.

⁶ Eva BÍLKOVÁ – Karol BÍLEK – Břetislav BALATKA, *Jičín*, Praha 1988.

⁷ Jindřich FRANCEK, *Jičín*, Praha 2004.

⁸ Jindřich FRANCEK, *Dějiny Jičína*, Praha 2010.

⁹ Jindřich FRANCEK, *Zločin a trest na Jičínsku v 16.–18. století*, Jičín 2012.

města byla také věnována pozornost i knihám svatebních smluv, vedeným v 16. a 17. století, a to v bakalářské práci Kateřiny Ježkové.¹⁰ V oblasti jičínské městské správy byla také zpracována *Knih kšaftů pro roky 1516–1569*.¹¹

Diplomová práce je tvořena ze dvou částí. První část je věnována dějinám města Jičína a vytvoření obrazu města ve světle záznamů v Radním manuálu. Druhá část se věnuje samotné práci s pramenem. Obsahuje tedy diplomaticko-paleografický rozbor. Zabývá se okrajově dochovanými prameny pro město Jičín z doby třicetileté války, dále rozebírá vnější podobu pramene, písarské ruce, které se na jeho vedení podílely apod. Následuje vnitřní diplomatický rozbor, který popisuje jednotlivé roky vedení manuálu, cituje zajímavé zápisy a upozorňuje na anomálie, které se v daném roce při vedení vyskytly. Následně je souhrnně popsán počet zápisů v celém zkoumaném období, jsou uvedeny nejčastěji projednávané věcné skupiny, nejčastější jednací dny a měsíce. Následuje kapitola věnující se podrobně městské radě v Jičíně. Pro každý rok je zaznamenán seznam dochovaných jmen úředníků a dalších pozic v rámci městské správy. Poté následuje komparace s Radním manuálem Pavla Ježdíka,¹² a taktéž s kvalifikačními pracemi Šárky Zazvonilové¹³ a Radka Vágnera.¹⁴ Jedná se o prameny stejného charakteru, které byly vedeny v období třicetileté války. Zjištěné informace jsou podpořeny tabulkami a grafy.

Práce taktéž obsahuje přílohovou část, která se skládá z fotografií zkoumaného pramene a vyobrazení města tehdejší doby.

¹⁰ Kateřina JEŽKOVÁ, *Knihy smluv svatebních na Jičínsku (Diplomatický rozbor dochovaných pramenů z předbělohorské doby)*, bakalářská práce na KPVHA FF UHK, Hradec Králové 2016.

¹¹ Petra KONEČNÁ, *Jičínská Kniha kšaftů z let 1516–1569 (Diplomatický rozbor městské knihy)*, bakalářská práce na KPVHA FF UHK, Hradec Králové 2006.

¹² Pavel JEŽDÍK – Marek ĎURČANSKÝ – Martin KOLEK, *Radní manuál Pavla Ježdíka*, Čelákovice 2016.

¹³ Šárka ZAZVONILOVÁ, *Radní manuál města Kouřimi z let 1636–1640 (Diplomatický rozbor a výběrová edice zápisů z roku 1636)*, diplomová práce na KPVHA FF UHK, Hradec Králové 2019.

¹⁴ Radek VÁGNER, *Tzv. Pamětní kniha města Ivančic z let 1631–1636*, diplomová práce na KPVHA FF UHK, Hradec Králové 2019.

1 DĚJINY JIČÍNA

1.1 Město Jičín do roku 1618

Zakládací listina pro Jičín není dochována, nebo nebyla vytvořena, stejně tak není stanovitelné datum založení, ani jméno lokátora.¹⁵ Prvním písemným dokladem o existenci Jičína je zakládací listina Strahovského kláštera pocházející ze 40. let 12. století. V té je, mezi nemovitostmi, které daroval pražský biskup Jan I. premonstrátům, uvedeno velišské panství, jehož byl Jičín součástí. Jmenovitě je uveden v listině královny Guty Habsburské, manželky Václava II., která byla vydána 1. srpna 1293. Zde je uvedeno, že odedávna patřil ke statkům královen, z čehož lze předpokládat již delší existenci a velmi dobrou prosperitu obce, a to vzhledem k výnosům, které zde jsou uvedeny.¹⁶ Byl zde také stanoven desátek pro jičínský statek.¹⁷ Doklad o povýšení Jičína na město není dochován, avšak s pravděpodobností k tomu došlo mezi lety 1297–1304. Původně se Jičín nacházel na území dnešního Starého Místa, ale nejspíše z důvodu nedostatku vody, nevýhodné strategické pozice a vzdálenosti od obchodní cesty z Hradce do Žitavy, byl přesunut do dnešního prostoru. Koncem 13. století zde bylo vybudováno náměstí obdélníkového tvaru, které již od svého počátku zahrnovalo studnu, masné krámy a tržnici. Osidlující obyvatelé byli převážně z okolních obcí či blízkých větších měst.

Město bylo již v průběhu 14. století poměrně vyspělé. Již od založení města se za náměstím nacházel dřevěný kostel sv. Jakuba Většího.¹⁸ V roce 1360 byla zdejší fara povýšena na děkanství. Vzdělání bylo ve 2. polovině 14. století zajišťováno trojtřídní školou, která byla vedena rektorem a pomocným učitelem. V tuto dobu stály ve městě také dva mlýny, jeden na rybníku Kníže a druhý u Velišské brány.¹⁹ Za vlády Petra z Vartenberka začala také přestavba kostela sv. Jakuba Většího na budovu kamennou.²⁰ Roku 1416 získalo město od vrchnosti „právo královo“, bylo tedy osvobozeno od berní, získalo právo odúmrti a obyvatelé se mohli svobodně stěhovat.²¹

¹⁵ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 33.

¹⁶ Tamtéž, s. 26–27.

¹⁷ E. BÍLKOVÁ – K. BÍLEK – B. BALATKA, *Jičín*, s. 7.

¹⁸ J. WAGNER, *Jičín*, s. 9–13.

¹⁹ Tamtéž, s. 51–72.

²⁰ E. BÍLKOVÁ – K. BÍLEK – B. BALATKA, *Jičín*, s. 9.

²¹ J. FRANCEK, *Jičín*, s. 7.

Husitské války Jičín výrazně nezasáhly, tudíž neměly nijak velký vliv na rozvoj. První husitská vojska tudy táhla v roce 1420. V tomto období došlo k počestění města a jeho naklonění k protestantismu, politické dění zde však bylo spíše opatrné. Z roku 1456 je dochována listina, která potvrzuje městu starší práva. V této době došlo také k rozvoji rybníkářství v blízkém okolí. Vláda Trčků z Lípy přinesla městu prosperitu po všech stránkách. V tuto dobu získal Jičín také mnoho práv a výsad, jako například vybírání cla či právo odúmrti. Na rozvoj měly značný vliv také požáry, které město zasáhly hned několikrát, přičemž nejničivější byly v letech 1572 a 1589. Při poslední katastrofě muselo město požádat zemský sněm o úlevu na daních, aby mělo šanci o obnovu zničených majetků. Pro Jičín bylo 16. století dobou přestavby města v renesančním slohu.²² Pravděpodobně hned na počátku tohoto století byl dostavěn kostel sv. Petr Většího. Roku 1502 bylo měšťanům povoleno vystavění vodovodu z blízkého rybníku Kníže a bylo jim také slíbeno, že z něj nikdy nebude vybírána daň. Panovník na popud vrchnosti také v roce 1558 povolil městu pořádat 3. výroční trh.²³ V roce 1568 začala stavba Valdické brány a ukončena byla o 10 let později. Ve městě se nacházely ještě brány Holínská a Velišská, taktéž se zde nacházely dvě branky – Koželužská a Hrnčířská.²⁴ Po požáru v roce 1572 zakoupil Burian Trčka dvě vyhořelé parcely na náměstí a začal budovat svůj zámek. Roku 1583 taktéž ve městě vybudoval panský pivovar.²⁵ Za doby jeho vlastnictví panství vznikala předměstí Jičina, a to na jihu Pražské, na severu Holínské a na východě Valdické. Za panování Jaroslava Smiřického pak došlo k přestavbě a rozšíření jičínského zámku.²⁶

Pro jednoduchý přehled vrchnosti lze město Jičín popsat takto. Dle nejstarších doložených pramenů byl majetkem Guty Habsburské. Po její smrti v roce 1297 převzal statek Václav II. a dal jej do zástavy Lévovi z Konecchlumí, kterému Jičín, tehdy už zmíněný jako město, v listopadu 1304 odebral. Poté byl až do roku 1316 v rukách panovníků.²⁷ V červnu toho roku bylo velišské panství společně s Jičínem podstoupeno Janem Lucemburským Půtovi z Frýdlantu, poté Hynkovi z Valdštejna a nakonec Oldřichovi z Tusku. Od něj v roce 1327 vyplatil zástavu Beneš z Vartenberka. Po jeho

²² E. BÍLKOVÁ – K. BÍLEK – B. BALATKA, *Jičín*, s. 9–12.

²³ J. FRANCEK, *Dějiny Jičina*, s. 64.

²⁴ E. BÍLKOVÁ – K. BÍLEK – B. BALATKA, *Jičín*, s. 12.

²⁵ J. WAGNER, *Jičín*, s. 23–72.

²⁶ E. BÍLKOVÁ – K. BÍLEK – B. BALATKA, *Jičín*, s. 12–14.

²⁷ Tamtéž, *Jičín*, s. 7–8.

smrti převzal majetek syn Ješek z Veselí, který v roce 1337 celé panství od panovníka odkoupil. Tímto krokem došlo k zásadní změně, a to k zařazení z měst královských mezi města poddanská.

Z nezjištěných příčin se v roce 1356 panství opět ocitlo v rukách panovníka, ale o dva roky později již definitivně přešlo do majetku Ješka.²⁸ Z doby jeho panování pochází první důkazy o existenci městského znaku. Ten byl vrchností až do své smrti v roce 1362 a poté převzal panství syn Beneš, dále vnuk Petr a nakonec synovec Čeněk, který držel panství v letech 1412–1425. Po něm byl majitelem syn Jindřich a od roku 1434 sestra Machna.²⁹ Následující vrchností se stal na základě závěti Machny z Veselí v letech 1437–1452 Hašek z Valdštejna, od kterého panství koupil Jiří z Poděbrad, který jej po svém zvolení králem daroval, ve snaze získat náklonnost, Jindřichovi z Michalovic. Brzy se však panství ocitlo zpět v rukách Jiříka, který ho daroval synům Viktorinovi, Jindřichovi a Hynkovi, knížatům minsterberským a hrabatům kladským, a Bočkovi z Kunštátu a na Poděbradech. Ti jej společně drželi až do roku 1472, kdy připadlo Bočkovi z Kunštátu.³⁰ Od roku 1478 byl majitelem Hynek Minsterberský.³¹ Na přelomu 70. a 80. let získal panství Samuel z Hrádku a Valečova, který jej v roce 1487 prodal Mikulášovi staršímu Trčkovi z Lípy. Ten ho spravoval společně se svým synovcem Mikulášem mladším Trčkou z Lípy, který se po smrti Mikuláše staršího v roce 1509 ujal správy.³² Sám umřel v roce 1516 a dědictví přešlo na syny Mikuláše staršího, kteří měli o majetek spory. Ty byly vyřešeny až zemským soudem v roce 1533, jenž velišské panství přiřkl synu Mikuláši. Od roku 1540 byl majitelem Mikulášův syn Vilém, který v roce 1566 odkázal panství své manželce a synům svého příbuzného Jana Trčky z Lípy. Dědice pravděpodobně na přelomu 80. let vyplatil jeden ze synů, Burian Trčka, který se tak stal jediným pánem velišského i kumburského panství. Po jeho smrti v roce 1591 spravoval obě panství syn Jan Rudolf. Ten se však dostal do finanční tísně, a tak 22. února 1606 prodal velišské panství Jindřichu Matyáši Thurnovi, nejprve z něj ale vyjmul Jičín a několik vesnic, které připojil k panství kumburskému. I to však musel nakonec 9. května 1607 prodat.

²⁸ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 39–41.

²⁹ E. BÍLKOVÁ – K. BÍLEK – B. BALATKA, *Jičín*, s. 9–10.

³⁰ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 58–62.

³¹ J. WAGNER, *Jičín*, s. 18.

³² E. BÍLKOVÁ – K. BÍLEK – B. BALATKA, *Jičín*, s. 10–11.

Novým majitelem se tak stal Zikmund Smiřický ze Smiřic.³³ Zemřel v roce 1608 a panství převzal syn Jaroslav, po němž v roce 1614 zdědil majetek bratr Albrecht Jan, který však nečekaně umřel o 4 roky později. Následně začala majetková pře mezi sestrami Eliškou Kateřinou a Markétou Salomenou. Eliška si vzala Otu z Vartenberka a usídlili se v Jičíně, majetku se však dožadovala Markéta s manželem Jindřichem Slavatou. Právě jim bylo panství zemskými úřady přiznáno. Po tomto rozhodnutí se do Jičína vypravila zemská komise, která měla majetek převzít, z nezjištěného důvodu však došlo 1. února 1620 k výbuchu střelného prachu na jičínském zámku, kdy přišla o život Eliška, Jindřich Slavata i někteří zemští úředníci.³⁴

Po bitvě na Bílé hoře došlo ke konfiskaci majetku Smiřických, Markéta odešla do emigrace společně s dementním bratrem Jindřichem Jiřím. Díky příbuzenskému vztahu se Smiřickými z matčiny strany a jmenování poručníkem choromyslného Jindřicha Jiřího získal panství 22. března 1621 od císaře do zástavy Albrecht z Valdštejna. Roku 1623 propůjčené statky odkoupil. Po Valdštejnově smrti v roce 1634 převzal kumburské panství roku 1635 Rudolf z Tiefenbachu, velišské panství potom Jindřich Šlik. Rudolf z Tiefenbachu zemřel v roce 1563 a majetek přešel na manželku a tím na rod Šternberků.³⁵ Po její smrti v roce 1676 se stal vrchností synovec Jan Norbert ze Šternberka. O 10 let později získal panství Jan Josef ze Šternberka, který byl však velmi mladý, a proto se stal správcem strýc Václav Vojtěch ze Šternberka. Majetek mu předal roku 1695. Jan Josef však tragicky zahynul i s manželkou v roce 1700, statky tak přešly na dceru Marii Teresii, za kterou opět musel spravovat panství dospělý Václav Vojtěch. Konal tak až do své smrti 25. ledna 1708.³⁶

³³ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 62–67.

³⁴ J. FRANCEK, *Jičín*, s. 9–10.

³⁵ E. BÍLKOVÁ – K. BÍLEK – B. BALATKA, *Jičín*, s. 15–22.

³⁶ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 147.

1.2 Město ve válce a po ní

Bitva na Bílé hoře se výrazně do poměrů v Jičíně nepromítla, a to především vzhledem k brzkému převzetí kumburského panství Albrechtem z Valdštejna, díky kterému město prosperovalo, a to z velké části díky dodávkám pro armádu a také absenci vojenských vpádů a kvartýrování. Protože mu město učarovalo, vytvořil z něj centrum Frýdlantského knížectví, které muselo být reprezentativní, a proto začaly velké přestavby města, rozšiřování předměstí, ale také založení Nového Města, kde vznikl nový kostel, hřbitov, špitál, ale především zde byly založeny dvě manufaktury – koželužská a krejčířská.³⁷ Valdštejn stavěl hospodářskou správu svých majetků na propojení s hospodařením poddaných, díky tomu v jeho knížectví nedocházelo k tehdy propagované ztížené robotě.

Za Albrechtova života byl Jičín se zbytkem frýdlantského knížectví chráněn před vojenskými vpády, a to právě díky jeho osobě.³⁸ Vzhledem ke snaze rozvoje města pozval do Jičina v roce 1621 kartuziány. Dále také jezuity, kteří sem přišli v prosinci 1622, a velmi brzo zde oba řády začaly se stavbou vlastních komplexů budov, které Valdštejn finančně podporoval a řádům daroval mnohé statky. Chtěl oslovit také dominikány a minority, na tento krok však nedošlo. Základním krokem k proměně města bylo vybudování sídla, k čemuž došlo mezi lety 1623–1633.³⁹ Roku 1625 bylo Valdštejnovi přiznáno právo razit mince, a tak byla jako jedna z prvních staveb, vybudována mincovna. Vzhledem k jeho budování došlo k proměnám na Starém městě, kde se usadila především šlechta a duchovní, zatímco řemeslníci a živnostníci byli odsunuti na předměstí.⁴⁰ Původní farní kostel byl svěřen do péče jezuitům a zasvěcen sv. Ignáci, proto v roce 1627 začala výstavba nového kostela sv. Jakuba Většího na náměstí.⁴¹ Ačkoli byl Valdštejn poměrně přísnou vrchností, která od obyvatel vyžadovala ústupky ve formě prodeje parcel, rušení některých výsad i příjmů, převedení městských majetků na panství Milíčeves, stejně jej lidé respektovali, jelikož město vzrůstalo.⁴² Od 30. let se české země staly permanentním dějištěm

³⁷ Tamtéž, s. 15–20.

³⁸ Štěpán ČADEK, *Třicetiletá válka*, 2001, s. 42.

³⁹ J. FRANCEK, *Jičín*, s. 13–27.

⁴⁰ J. WAGNER, *Jičín*, s. 59.

⁴¹ E. BÍLKOVÁ – K. BÍLEK – B. BALATKA, *Jičín*, s. 19.

⁴² J. FRANCEK, *Dějiny Jičina*, s. 133.

válečných bojů a následkem toho začala klesat populace, především z důvodu útěků z válek zasažených oblastí, či emigrace. Významnou roli hrály také morové epidemie, které se v době války objevily ve 4 etapách.⁴³ Žádný zápis z radního manuálu však nenasvědčuje tomu, že by zasáhly i město. Pouze v listopadu roku 1646 byl obci přečten dekret od vrchnosti, který radil, jak by měl být mor přetrhován.⁴⁴ Roku 1633 byl architektem Nicolem Sebregondim vytvořen pro Jičín plán města, který byl jedním z prvních v tehdejší Evropě.⁴⁵ Mezi lety 1632–1634 byl Jičín propojen s Valdicemi, kde sídlili kartuziáni, odpočinkovou zónou, která zahrnovala lipovou alej, lodžii, park, oboru a další.⁴⁶

Veškerá prosperita města a jeho hospodářský význam upadly poté, co byl Valdštejn zavražděn 25. února 1634 v Chebu. Jičín byl zkonfiskován a od 8. března začala do města proudit vojska, která ho pustošila. V červenci dorazili saští vojáci, kteří vyrabovali kartuziánský klášter i jezuitskou kolej a od září se Jičín ocitl v rukách Švédů.⁴⁷ V roce 1635 koupil kumburské panství Rudolf z Tiefenbachu, který sice pokračoval v přestavbě města, ale sídlo zde již neměl, tudíž město ztrácelo na významu.⁴⁸

Ačkoli Radní manuál města Jičína z let 1640–1649 sloužil primárně k vedení záznamů z jednání městské rady, nalezneme v něm i mnoho zápisů památného charakteru, které ukazují situaci města v době války a jeho zatížení kontribucemi i samotnými vpády vojsk. V následujících letech proto můžeme na základě těchto zápisů nahlédnout do válečného dění ve městě.

Roku 1640 město obsadilo císařské vojsko.⁴⁹ Dne 28. listopadu 1640 měla zasedat rada města, ovšem jak zaznamenal písař, „*Z jistých příčin, a obzvláště pro pokřik marše vojenskýho, právní sedění nebylo*“.⁵⁰ O necelé dva měsíce později, přesně 20. ledna 1641, bylo obyvatelům města nařízeno od vrchnosti, aby se vzhledem

⁴³ Ludmila FIALOVÁ – Milan KUČERA – Eduard MAUR, *Dějiny obyvatelstva českých zemí*, Praha 1996, s. 102–103.

⁴⁴ AMJ, *Protokol (manuál) radní 1640–1649*, fol. 260 r.

⁴⁵ E. BÍLKOVÁ – K. BÍLEK – B. BALATKA, *Jičín*, s. 18.

⁴⁶ J. FRANCEK, *Jičín*, s. 27.

⁴⁷ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 142–143.

⁴⁸ J. FRANCEK, *Jičín*, s. 14.

⁴⁹ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 146.

⁵⁰ AMJ, *Protokol (manuál) radní 1640–1649*, fol. 30r.

k nebezpečným časům vyzbrojili a bránili město v případě příjezdu vojska, které by chtělo městu škodit. V ten samý den také město potvrdilo, že bude vychovávat a stravovat určitý počet vrchnostenských mušketýrů, který zajišťoval bezpečnost. Taktéž byla v Jičíně vytvořena sbírka peněz na vojáky. Dále byla obec informována o výběru peněz na ransdorfský regiment, zde se shodla, že raději zaplatí požadované peníze, než aby vojáci přitáhli do města.⁵¹ Ve dnech 4. a 11. září poznamenal písař do manuálu, že nebylo nic právního řízeno kvůli pobytu vojsk.⁵² Po tomto období pravděpodobně nastal ve městě klid, jelikož se záznamy nezmiňují o dalších vojenských problémech.

Do města se však opět vrátili Švédové, kteří v roce 1643 Jičín vyplnili. V červnu toho roku se zde sešli představitelé obou armád, aby jednali o výměně zajatců a Rudolf z Tiefenbachu také požádal císaře o úlevu na kontribucích.⁵³ Další vojenské problémy nastaly 17. června 1644, kdy bylo městskou radou schváleno, aby se někde vypůjčilo, a do důchodu vrchnosti odvedlo, 300 zlatých na nepřátele a dalších 300 zlatých a 30 krejcarů pro ransdorfský regiment za měsíc květen.⁵⁴

Další setkání s vojsky proběhlo 8. března 1645, kdy přitáhla do města, a proto musely být správní záležitosti na 14 dní odloženy.⁵⁵ V rámci vojenských záležitostí byla také na radnici často svolávána celá obec, aby městské radě pomohla v rozhodování. Například 30. dubna 1645 byla obec požádána o radu, jak má Jičín získat finance na stále těžší kvartýrování a vojenská vydání, když sbírky mezi obyvateli tyto výdaje nepokryjí. Obec se tehdy usnesla na tom, že si má město někde vypůjčit peníze, a až se umírní vojenské nároky, bude vytvořena sbírka na uhrazení dluhu.⁵⁶ Na konci července bylo obci sděleno, že město Jičín bude přiznávat při výběru berně celkem 10 osedlých.⁵⁷ Radní písař dále informuje, že od 6. září do 1. října téhož roku na radnici nebylo nic projednáváno, a to z důvodu příchodu armády generála Königsmarcka, který předešle vyplundroval Liberec a Frýdlant. Po několika dnech strávených v Jičíně odtáhl

⁵¹ Tamtéž, fol. 40r–41v.

⁵² Tamtéž, fol. 75v a 77v.

⁵³ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 146.

⁵⁴ AMJ, *Protokol (manuál) radní 1640–1649*, fol. 136r.

⁵⁵ Tamtéž, fol. 185v.

⁵⁶ Tamtéž, fol. 188r.

⁵⁷ Tamtéž, fol. 195v.

do Slezska, ale ještě stihl obsadit hrad Grabštejn.⁵⁸ Z důvodu porady nad vojenským nebezpečím se 28. října 1645 sešla městská rada, aby projednala, zda v případě příchodu švédských vojsk mají lidé opustit město, nebo sečkat v něm. Nakonec bylo rozhodnuto, že mají lidé ve městě zůstat, jelikož je větší pravděpodobnost, že tehdy zůstane město i zámek zachováno. Z řad sousedů byly poté přizvány 3 osoby, které dobře uměly mluvit německy. Ty měly v případě příchodu armády jednat s vojáky, pokusit se jim vymluvit obsazení města a vedle svých možností o ně traktýrovat.⁵⁹ Dne 8. prosince byla svolána obec, které byl přednesen požadavek nejvyššího lajtnanta švédského vojska, který vyžadoval od Jičina každodenní odvod 25 tolarů za osedlýho a jednou týdně 24 korců ovsu, 6 vozů sena a slámy a 4 kopy otepí. Ještě ten samý den bylo rozhodnuto, že se má za zadržalé potraviny švédskému generálovi odvést suma 400 tolarů.⁶⁰

Na počátku roku 1646 (12. ledna) bylo shromážděné obci přečteno pohružlivé psaní od rytmistra Lattermana, commendanta skalského, že vzhledem k neodvedení požadované kvóty chce zapálit jičínské předměstí.⁶¹ Stejně tak bylo předneseno i 21. ledna 1646, tedy že tento rytmistr vyžaduje velkou sumu peněz a každý týden i potraviny, a že pokaždé hrozí vypálením.⁶² K vojenským záležitostem se písař dále vyjadřuje 7. března, kdy informuje, že od 7. února do tohoto dne nic na radnici řízeno nebylo, jelikož město bylo sužováno vojsky.⁶³ Dne 6. května byla opět obec shromážděna a byla informována, že do hradeckého kraje má v blízké době přimaršovat mnoho císařských regimentů. Od vrchnosti bylo obyvatelům poručeno, aby vojákům odpírali vstup do města.⁶⁴ Vojenské jednotky se ve městě nacházely také 20. června, kdy bylo zrušeno zasedání městské rady.⁶⁵ Vzhledem k velkým požadavkům na hradecký quarnision, fůry a šancknechty, i na regimenty vernýrovský a ungrovský byli na jičínský zámek vysláni zástupci z rady, aby s hejtmanem jednali o postupu, jelikož se město bálo příchodu vojsk. Hejtman rozhodl o zaplacení náležející sumy registrátorovi, dále o odvedení 11 zlatých a 15 krejcarů na quarnision hradecký

⁵⁸ Tamtéž, fol. 207v.

⁵⁹ Tamtéž, fol. 213v.

⁶⁰ Tamtéž, fol. 216r.

⁶¹ Tamtéž, fol. 222r.

⁶² Tamtéž, fol. 224r.

⁶³ Tamtéž, fol. 226r.

⁶⁴ Tamtéž, fol. 232r.

⁶⁵ Tamtéž, fol. 239v.

a posledně o vyslání šancknechtů do Hradce. Za ostatní resty se prý město exekuce obávat nemuselo.⁶⁶ O 11 dní později byly obci předčítány dluhy za fůry aj., které na regiment vernýrovský činily 31 zlatých a 30 krejcarů na osedlýho, za měsíc červen také na quarnision hradecký 11 zlatých a 15 krejcarů za osedlýho a za červenec 12 zlatých a 27 krejcarů na osedlýho.⁶⁷ Švédští vojáci opět navštívili město na konci října 1646, kdy zpusťovali Jičín i okolí, především Milíčevy.⁶⁸ Obec byl dále svolána na radnici 11. listopadu, kde jí bylo sděleno, že z Hyršperka přišel od nepřítele již druhý patent, ve kterém žádá okamžité odvedení sumy 100 tolarů na osedlýho a od 1. listopadu každý měsíc 20 tolarů na osedlýho. Obci bylo dále sděleno, že doposud se má na proviant švédské armádě generála Wittenberga odvést 300 zlatých.⁶⁹ Po tomto záznamu se radní písař na dlouhou dobu odmlčel od zápisů o vojenských útrapách.

Dne 14. dubna 1647 zachvátil několik domů ničivý požár, který vznikl v jednom z gruntů místních obyvatel.⁷⁰ Poslední vpád vojsk nastal 30. ledna 1648, kdy Švédové vyloupili nejen kostely, ale téměř celé město.⁷¹ Při pustošení kláštera byl dokonce jeden z jezuitů vojáky ubit.⁷² Vojenský záznam v manuálu nalezneme ze dne 19. března 1648, kdy nepřátelská vojska vyžadovala kontribuci 400 tolarů a v případě neodvedení vyhrožovala vypálením předměstí i Nového Města.⁷³ Poslední záznam o vojenských záležitostech byl v manuálu zaznamenán 5. července 1648, kdy hejtman rozhodoval o odvodu 4 koní kapounskému regimentu, přičemž požadoval, aby 2 koně byli vydáni od panství a 2 od města.⁷⁴ Ačkoli válka skončila, Jičín byl vyčerpaný. Roku 1653 zemřel Rudolf z Tiefenbachu a panství převzala jeho žena Marie Anna, rozená ze Šternberka, která ho o tři roky později předala Janu Norbertu Šternberkovi, svému synovci.⁷⁵ V roce 1654 byl také stanoven počet berních usedlostí, které pro Jičín a Železnici čítaly 83^{7/8}. Do konce 17. století však klesal.⁷⁶ V květnu 1681 postihl Jičín

⁶⁶ Tamtéž, fol. 240r.

⁶⁷ Tamtéž, fol. 245v.

⁶⁸ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 147.

⁶⁹ AMJ, *Protokol (manuál) radní 1640–1649*, fol. 257v.

⁷⁰ Tamtéž, fol. 271v–274r, 277v, 280r.

⁷¹ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 146–147.

⁷² F. NÁVESNÍK, *Jičín od založení až na naše doby*, s. 73.

⁷³ AMJ, *Protokol (manuál) radní 1640–1649*, fol. 293 v.

⁷⁴ Tamtéž, fol. 298r.

⁷⁵ J. WAGNER, *Jičín*, s. 70.

⁷⁶ Václav PEŠÁK, *Berní rula. 13, Kraj Hradecký II.*, Praha 1954, s. 57.

velký požár, který poznamenal jeho podobu.⁷⁷ V roce 1686 přešlo držení panství na syna Jana Norberta – Jana Josefa a ve stejném roce začaly být bořeny také hradby.⁷⁸

Kromě výše zmíněných informací, které evidovaly vojenské záležitosti týkající se města Jičína se se k radě častokrát dostavovali obyvatelé a žádali náhradu škod za náklady spojené na vojáky. Někteří také vymáhali půjčky, které dali městu na zaplacení vojenských výdajů, avšak vzhledem k chudobě města byli tito lidé požádáni o sečkání.

⁷⁷ E. BÍLKOVÁ – K. BÍLEK – B. BALATKA, *Jičín*, s. 23.

⁷⁸ J. WAGNER, *Jičín*, s. 70–77.

1.3 Základní přehled správních dějin města⁷⁹

V počátcích města byl nejvyšší osobou městské správy rychtář, který byl v průběhu 14. století omezován na svých pravomocech sborem porotců ve sféře soudní a sborem konšelů ve sféře městské správy. Již ve druhé polovině století byla jeho moc omezena na menší soudní spory, výslechy, dozor nad vězňenými, účast při exekucích aj. Městská rada postupně potlačila jak funkci rychtáře, tak i sbor porotců a začala řídit městskou správu a veřejné i soukromé právo. Byla volena a byla složena ze 12 členů. Jmenovala ji vrchnost a byla volena každoročně, avšak její členové byli často v úřadu několik let, vzhledem k tomu, že byla nutná znalost práv a chodu města. Roku 1391 se objevil také sbor obecních, který byl složen ze 4 osob, a pravděpodobně se jednalo o nejznalejší členy rady, kteří se scházeli při důležitých právních jednáních.⁸⁰ Na konci století byl úřad rychtáře nahrazen úřadem purkmistrovským.⁸¹ Ten byl volen konšely a ve své pozici zůstával rok. Dohlížitelem nad vrchnostenskými nároky, tedy odvody daní, odúmrtěmi, či královskými berněmi, byl prokurátor.⁸²

Jičín původně patřil do okruhu práva magdeburského a v průběhu let se přeorientoval na právo norimberské.⁸³ V roce 1461 získal Jičín „právo královské“ a pravděpodobně od té doby byla osoba purkmistra obměňována po čtyřech týdnech. V průběhu 15. století přišel rychtář o dědičnost svého úřadu. Od poloviny 16. století se rozrostl počet městských písařů na dva. Ve druhé polovině 16. století se zvýšil také počet rychtářů na dva a v 17. století dokonce na tři.⁸⁴ V době panování Albrechta z Valdštejna byl Jičín centrem Frýdlantského knížectví (od roku 1627 vévodství), a tím se stal také sídlem dvorské komory a kanceláře, v jejímž čele stál zemský hejtman. Fungovala zde také zemská vláda tvořená členy dvorské kanceláře, zemským

⁷⁹ O vývoji městské správy obecně se můžeme více dočíst v monografii: Jan JANÁK a Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989.

⁸⁰ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 55–65.

⁸¹ J. WAGNER, *Jičín*, s. 12.

⁸² F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 57–65.

⁸³ J. FRANCEK, *Zločin a trest na Jičínsku v 16.–18. století*, s. 19.

⁸⁴ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 194–207.

hejtmanem a kancléřem. Od roku 1627 pak také dvorská rada začala ze stanovení panovníka fungovat jako nejvyšší soudní tribunál a odvolací stolice pro ostatní soudy.⁸⁵

V soudní oblasti se ve městě vyskytoval soud obecní, který se scházel každé úterý a soud menší, který mohl probíhat každý den a projednával neodkladné záležitosti. Tříkrát do roka se konal také soud zahájený, který trval vždy 14 dní, a kde se vyřizovaly převody majetku, dědictví apod. Veškerá jednání byla zapisována do městských knih, které vedl notář. Moc městského soudu měla dosah i na blízké obce.⁸⁶ Zároveň, pokud si ve městě nevěděli rady, mohli žádat o poučení u soudu v Nymburce.⁸⁷ Hrdelní právo mělo město pravděpodobně již v době předhusitské.⁸⁸ Jičín disponoval vlastním vězením i šibenicí, avšak zprávy o katovi nejsou dochovány. Jako pomocníci soudní moci zde působili rychtář, který stíhal provinilé, účastnil se výslechů, exekucí apod., biřic, který vykonával nejnižší soudní pravomoc, městský posel, sluha a dráb, který vykonával tělesné tresty.⁸⁹ Po husitských válkách není dochován dostatek pramenů, ale hlavní osobou zde byl pravděpodobně hejtman jako zástupce vrchnosti, dále purkrabí jako správce nemovitého majetku, dále zde působili také fořtmistr či fišmistr.⁹⁰

V níže uvedených odstavcích budou prezentovány údaje o městské radě získané ze záznamů ve zkoumaném prameni. Na základě zápisů vedených v radním manuálu lze velmi dobře rekonstruovat podobu městské rady a dalších pozic, které ve městě Jičíně fungovaly. Tato možnost se však nenaskýtá každému městu, a to často z důvodu torzovitě dochovaných pramenů, jako tomu je např. u města Ústí nad Orlicí.⁹¹ Jak bylo zmíněno výše, dochovaly se 4 zápisy zaznamenávající obnovení městské rady.

První pochází z roku 1640, kdy bylo stanoveno 12 konšelů, 3 rychtářové, kteří dohlíželi na bezpečnost ve městě, řešili menší soudní spory, výslechy, dozor nad vězňenými apod., a 4 starší obecní. Tento počet starších obecních je totožný s věnnými

⁸⁵ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 125–129.

⁸⁶ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 59–65.

⁸⁷ Tamtéž, s. 210.

⁸⁸ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 49.

⁸⁹ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 64.

⁹⁰ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 75.

⁹¹ Věra SEKOTOVÁ – Marie MACKOVÁ, *Ústecká radnice a městské dějiny (od feudalismu k novodobé společnosti)*, Ústí nad Orlicí 1998.

městy Mělníkem a Trutnovem.⁹² Dále 2 výběrčí cla z obilí u Valdické brány, dva u Holínské brány a 1 brány Velišské.⁹³ Kromě toho byly v radě zvoleny osoby pro výběr jarmarečního, taktéž pro dohlížení ke komínům a v neposlední řadě k dohledu nad tím, aby lidé ve městě měli vodu. V tomto roce byly také jmenovány 3 osoby pro spravení hraničního práva na Vokšice.

Konšelé 1640	Rychtářové 1640	Starší obecní 1640	Výběrčí cla 1640
David Chrástský	Václav Pustyměřský	Jan Richter	Jan Hubatka (obilí, Val. br.)
Václav Stanislav Halánek	Václav Perníkář	Jiřík Benátský	Václav Řdář (obilí, Val. br.)
Daniel Ratthauský	Bartoloměj Rýner	Michal Khyňl	Kryštof Střelecký (obilí, Vel. br.)
Klement Magnani		Jan Richter	Bartoň Bártů (obilí, Hol. br.)
Jan Pokorný			Václav Mladřata (obilí, Hol. br.)
Jan Novosvětský			Václav Kotlář (dobytek)
Matěj Šlechta			
Jan Rýr			
Jan Dobrovodský			
Jiřík Hřib			
Vít Vlček			
Burjan Vraštil			

Tab. 1 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1640

Záznam o obnovení rady se dochoval i pro rok následující. Opět bylo zvoleno 12 konšelů, 3 rychtářové, 4 starší obecní, 6 výběrčích cla z obilí při městských branách (u každé z městských bran 2) a navíc byl jmenován 1 výběrčí cla z dobytka.⁹⁴ V jednotlivých záznamech potom nalezneme zprávy o zvolení osob pro výběr jarmarečního, Pro tento rok se také dochovaly záznamy zmiňující 2 desátníky, tedy osoby, které měly policejní dozor nad 10 domy v těsné blízkosti svého domu. Dále píše v zápisech zmiňuje vážného, právního pomocníka a obročního písaře, který však nespadal mezi úředníky městské správy.

⁹² Marek ĎURČANSKÝ, *Česká města a jejich správa za třicetileté války: Zemský a lokální kontext*, Praha 2014, s. 116.

⁹³ Viz Tab. 1.

⁹⁴ Viz Tab. 2.

Konšelé 1641	Rychtářové 1641	Starší obecní 1641	Výběřčí cla 1641
Václav Stanislav Halánek	Václav Pustyměřský	Václav Kotlář	Jan Hubatka (obilí, Val. br.)
Daniel Ratthauský	Václav Perníkář	Jiřík Benátský	Petr Weis (obilí, Val. br.)
Klement Magnani	Bartoloměj Rýner	Jan Zámečník	
Jan Pokorný		Michal Kširmistr	Jan Uhlík (obilí, Vel. br.)
Jan Rýr			Matěj Fiala (obilí, Vel. br.)
Matěj Šlechta			
Jan Dobrovodský			Václav Mladáta (obilí, Hol. br.)
Jan Novosvětský			
Jan Dlouhý			Václav Kočata (obilí, Hol. br.)
Vít Vlček			
Burjan Vraštil			Jan Andreasů (dobytek)
Tomáš Kavka			

Tab. 2 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1641

Rok 1642 byl v rámci manuálu zaznamenán velmi skromně. Informace o obnovení městské rady se nedochovaly. Z jednotlivých zápisů bylo pouze zjištěno, že v tomto roce byli konšely Jan Pokorný, Jan Rýr a Matěj Šlechta. Jeden ze záznamů také zmiňuje mladšího písaře radního. Podobně torzovité jsou vzhledem k absenci zápisů informace o úřednících v roce 1643. Pro tento rok není zmíněn žádný z konšelů, víme pouze, že byly jmenovány osoby pro výběr jarmarečního a pro dohlížení ke komínům. Radní písař také zmiňuje existenci důchodního písaře, který stejně jako písař obroční nepatřil do sféry městské správy.

Pro rok 1644 bylo zaznamenáno obnovení městské rady, kdy bylo zvoleno 12 konšelů, 3 rychtářové, jeden z nich starší, druhý mladší a třetí s působností pro Nové Město. Starší obecní byli jmenováni čtyři. Výběřčích cla z obilí při městských branách bylo jmenováno stejně jako v roce 1641 celkem 6. Vzrostl počet výběřčích cla z dobytka na 2 a nově byl také jmenován trunkštejtr.⁹⁵ V dalších zápisech nalezneme informaci o působení desátníka.

⁹⁵ Viz Tab. 3.

Konšelé 1644	Rychtářové 1644	Starší obecní 1644	Výběrčí cla 1644
David Chrástský z Adlersfeldu	Jan Dlouhý (starší rychtář)	Jan Halánek	Jan Střelecký (obilí, Val. br.)
Daniel Ratthauský	Václav Perníkář (mladší rychtář)	Jan Richter	Václav Třešňák (obilí, Val. br.)
Jan Pokorný		Jiřík Benátský	
Matěj Šlechta	Jan Kotlář (na Novém Městě)	Jan Jirchář	Jan Petružilka (obilí, Hol. br.)
Klement Magnani			Bartoloměj Kudrnovský (obilí, Hol. br.)
Jan Dobrovodský			Petr Hruška (obilí, Vel. br.)
Václav Pustyměřský			Adam Beneš (obilí, Vel. br.)
Jan Rýr			Jan Andreasů (dobytek)
Jiřík Hřib			Václav Mlad'ata (dobytek)
Burjan Vraštil			Jiřík Hřib (trankštejnr)
Vít Vlček			
Bartoloměj Rýner			

Tab. 3 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1644

Zápisy z roku 1645 nám opět neposkytují informace o obnovení městské rady, ale z ostatních zápisů se pravděpodobně podařilo v plném rozsahu zjistit jména konšelů rychtářů a starších obecních.⁹⁶ Jednotlivé záznamy poté informují o zvolení 6 osob pro dohlížení nad komíny (aby se netopilo slámou, hrachovinami a rákosím), také o osobách pro vybírání jarmarečního a zmíněn je i servus.

Konšelé 1645	Rychtářové 1645	Starší obecní 1645
Vít Vlček	Jan Dlouhý	Jan Halánek
Bartoloměj Rýner	Václav Perníkář	Jiřík Benátský
Daniel Ratthauský	Jan Kotlář	Jan Richter
Jan Pokorný		Jan Jirchář
Matěj Šlechta		
Václav Pustyměřský		
Jiřík Hřib		
Jan Dobrovodský		
David Chrástský		
Burjan Vraštil		
Klement Magnani		
Vít Vlček		
Bartoloměj Rýner		

Tab. 4 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1645

⁹⁶ Viz Tab. 4.

Ani záznamy z roku 1646 neobsahují zápis o obnovení městské rady. V rámci ostatních zápisů se podařilo zjistit celkem 11 konšelů, všechny rychtáře i starší obecní. Z výběřčích cla byli zaznamenáni pouze dva, kteří dohlíželi na clo dobytčí.⁹⁷ V tomto roce byl také poprvé zmíněn správce solnice, který však pravděpodobně existoval již dříve, jelikož písař již v roce 1641 v jednom ze zápisů uváděl, že bude zvolena osoba pro dohled nad solí. Také byli jmenováni 2 inspektoři pro dohled nad pecnáři a stejně jako v předchozích letech byly voleny osoby pro výběr jarmarečního.

Konšelé 1646	Rychtářové 1646	Starší obecní 1646	Výběřčí cla 1646
Václav Pustyměřský	Jan Dlouhý	Jan Halánek	Matěj Zámečník (dobytek)
Jiřík Hřib	Václav Perníkář	Jiřík Benátský	
Jan Pokorný	Jan Kotlář	Jan Richter	Matouš Balcárků (dobytek)
David Chrástský		Jan Jirchář	
Daniel Ratthauský			
Matěj Šlechta			
Jan Dobrovodský			
Vít Vlček			
Burjan Vraštil			
Bartoloměj Rýner			
Jan Rýr			

Tab. 5 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1646

Pro rok 1647 se záznam o obnovení rady dochoval, a díky tomu i ucelená podoba městských úředníků. Na pozici konšelů bylo voleno stále 12 osob, 3 rychtářové, jeden starší a 2 mladší, dále 4 starší obecní a po 2 výběřčích cla z obilí u každé brány a také dva výběřčí cla z dobytka.⁹⁸ Kromě toho je zmiňován také radní místopísař.

⁹⁷ Viz Tab. 5.

⁹⁸ Viz Tab. 6.

Konšelé 1647	Rychtářové 1647	Starší obecní 1647	Výběřčí cla 1647
Jan Dlouhý	Jan Pokorný (starší rychtář)	Jan Richter	Adam Beneš (obilí, Val. br.)
Daniel Ratthauský		Michal Schweimistr	
Matěj Šlechta	Bartoň Rýner (mladší rychtář)	Jiřík Benátský	Petr Hruška (obilí, Val. br.)
Jan Dobrovodský		Bartoň Pekař	
Jan Rýr	Jan Kotlář (mladší rychtář)		Vácav Uzdař (obilí, Vel. br.)
Václav Pustyměřský			Václav Beránek (obilí, Vel. br.)
Burjan Vraštil			Václav Andreasů (obilí, Hol. br.)
Jan Jirchář			Jakub Rejman (obilí, Hol. br.)
Kryštof Wagner			Václav Žitavský (dobytek)
Václav Perníkář			Matouš Balcárků (dobytek)
Václav Oliva			
Felix Polestný			

Tab. 6 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1647

Záznamy z posledního roku výzkumu neobsahují zápis informující o obnově městské rady, avšak podařilo se rekonstruovat alespoň část městských úředníků na základě ostatních záznamů. Jedná se o jména 11 konšelů, 3 rychtářů a oproti předchozím létům 5 starších obecních.⁹⁹ Zmínky o výběřčích cla se nedochovaly.

Konšelé 1648	Rychtářové 1648	Starší obecní 1648
Jan Dlouhý	Jan Pokorný	Jiřík Benátský
Daniel Ratthauský	Bartoloměj Rýner	Michal Khylnl
Jan Dobrovodský	Jan Kotlář	Batoloměj Pekař
Jan Rýr		Kryštof Střelecký
Burjan Vraštil		Jan Halánek
Kryštof Wagner		
Jan Jirchář		
Václav Perníkář		
Jakub Oliva		
Matěj Šlechta		
Václav Pustyměřský		

Tab. 7 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1648

Na základě výše zmíněných informací lze vytvořit obraz jičínské městské rady, která se skládala ze 12 konšelů, 3 rychtářů, 4 starších obecních a v pokročilejších

⁹⁹ Viz Tab. 7.

40. letech z 6 výběrčích cla z obilí při městských branách a 2 výběrčích cla z dobytka. Tato skladba radních, rychtářů a starších obecních ve městě fungovala již od počátku 17. století.¹⁰⁰ Stejně tak měli od poloviny 16. století fungovat 2 písaři. V radním manuálu však působí vždy písař pouze jeden a v roce 1647 je jmenován místopísař. Písaři vedoucí zkoumaný pramen se taktéž podíleli i na další agendě městské rady, jak je zmíněné v kapitole 2.1.

V rámci konšelských úřadů se ve funkci často objevovaly stejné osoby, například Matěj Šlechta 8x, Daniel Ratthauský, Jan Dobrovodský, Jan Rýr a Burjan Vraštil 7x apod. K tomu musíme brát ohled na fakt, že pro roky 1642 a 1643 se jména konšelů téměř nezachovala a je pravděpodobné, že i v těchto letech zastávali své funkce stejní muži. Tento stav udržování konšelských postů byl v době třicetileté války velmi typický pro mnoho měst, jako např. i Nymburk,¹⁰¹ a jeho cílem bylo zachovat co nejlepší fungování městské správy. Větší změny nastaly v posledních dvou letech výzkumu, kdy se na konšelských postech objevilo větší množství nových osob. Ze záznamů radního manuálu se nám zachovalo celkem 22 jmen mužů, kteří zastávali konšelskou funkci. Stejně tak i pozice rychtářů si udržovaly stejné osoby. Celkem 5x tento post zastával Jan Kotlář a pro zkoumané období se dochovalo 6 jmen na pozici rychtářů. V roce 1646 dokonce došlo ke jmenování Jana Pokorného jak na pozici konšela, tak i rychtáře, přičemž takový počín se již neopakoval. Velmi podobná situace však nastala např. také v Kašperských Horách, kde na počátku třicetileté války zastával pozici radního a rychtáře.¹⁰² Pro pozici starších obecních se dochovalo celkem 11 jmen osob. Jedním z nich byl i Jiřík Benátský, který tento post obsadil celkem 7x. Naproti tomu pozice výběrčích daní nebyly nijak stálé a nalezneme zde celkem 24 jmen. Nejčastěji jmenovaným byl Václav Mladáta, který byl zvolen 3x.

¹⁰⁰ F. MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, s. 194–207.

¹⁰¹ Marek ĎURČANSKÝ, *Nymburk za třicetileté války*, Nymburk 2012.

¹⁰² Jan KILIÁN, *Kašperskohorská městská správa a soudnictví za třicetileté války*, Právněhistorické studie, sv. 45/2, Praha 2016, s. 33.

2 DIPLOMATICKO-PALEOGRAFICKÝ ROZBOR

2.1 Dochované prameny pro město Jičín z doby třicetileté války

Ačkoli město Jičín za svou existenci téměř desetkrát celé vyhořelo, obyvatelé měli velkou snahu o zachování městských knih i listin, a to pravděpodobně především kvůli hospodářským záležitostem. Proto se dochovala privilegia města od roku 1416, stejně tak i městské knihy od roku 1361 (*Liber iudicii civitatis Jičínensis*¹⁰³), ty však pouze torzovitě. Ve 2. polovině 19. století došlo ke ztrátě významu starých písemností, městský archiv byl roztržštěn a některé jeho části byly prodány obchodníkům k balení zboží. Velká část městských knih se však zachovala.

S ohledem na diplomatickou produkci dělíme materiál do 5 kategorií. První z nich tvoří listiny, tedy písemnosti tvořené ustálenými formulami, podávající svědectví o určitém právním jednání a převážně s trvalou platností. Dále se jedná o mandáty, které lze definovat jako písemnosti obsahující nařízení a s platností omezenou, do doby splnění rozkazu. Třetí skupinu tvoří listy, tedy písemnosti obsahující pouhé sdělení a nemající právní význam. Předposlední kategorie se skládá ze spisového materiálu, tedy podkladů, které vznikly v souvislosti s vydáním listiny či mandátu. Poslední skupinou jsou poté úřední knihy, které vznikly pro vnitřní i vnější potřeby kanceláří. V dnešní době existuje již mnoho typologií pro tyto prameny. První z nich vytvořil Václav Vojtíšek.¹⁰⁴ Ta byla později rozšířena Jiřím Čarkem a kolektivem.¹⁰⁵ Další nalezneme také např. v projektu *Libri civitatis*.¹⁰⁶ Souhrnný seznam literatury týkající se studia jednotlivých typů městských knih nalezneme v monografii Jany Vojtíškové a Víta Šebesty.¹⁰⁷ Rozdělení městských knih stanovil také Archiv hlavního města Prahy, a to následovně.¹⁰⁸

¹⁰³ SOA Zámorsk, SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Soudní kniha města Jičina (Liber iudicii civitatis Jičínensis)*, inv. č. 228, kn č. 1, kart. č. 9;

¹⁰⁴ Václav VOJTÍŠEK, *O studiu městských knih českých*, Věstník České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha 1915, s. 389–417.

¹⁰⁵ Jiří ČÁREK a kol., *Městské a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy*, Praha 1956.

¹⁰⁶ <http://www.libricivitatis.cz/files/typologie.pdf> [cit. 10. 5. 2019]

¹⁰⁷ Jana VOJTÍŠKOVÁ – Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, Ústí nad Orlicí, 2013.

¹⁰⁸ http://www.ahmp.cz/index.html?mid=20&wstyle=0&page=page/docs/prehled-fondu_rukopisy-do-1784.html [cit. 9. 5. 2019]

- Knihy městské správy
 - Knihy městského zákonodárství
 - knihy patentů, knihy dekretů aj.
 - Knihy městské správy v užším slova smyslu
 - knihy památné, protokoly městské rady, knihy instrukcí a řádů aj.
 - Knihy městského hospodářství
 - knihy berní. katastry, knihy počtů
- Knihy městského soudnictví
 - Knihy zahájených soudů a soudu rychtářova
 - Knihy městské rady
 - manuály radní, knihy soudnictví sporného a trestního, knihy soudnictví nesporného
- Knihy jiných městských orgánů
 - Úřady
 - Záduší a špitál
 - Práva delegovaná

Z období třicetileté války se ve fondu města Jičín zachovalo celkem 11 písemností přijímeckého charakteru.¹⁰⁹ V rámci produkce městské kanceláře, a tedy

¹⁰⁹ Mezi listiny přijaté patří privilegium Albrechta Václava Eusebia z Valdštejna z roku 1623, kterým městu potvrzuje předchozí privilegia a listy, a kromě toho jim uděluje další výsady. Ze dne 17. září 1627 se dochovalo nařízení Gerarda z Taxisu, císařského komořího a nejvyššího hejtmana frýdlantského panství, které nařizuje návrat ke katolické církvi a zároveň stanovuje případné tresty. Také se zachoval opis smlouvy mezi občany z pamětní knihy města Poličky, který do Jičína zaslala městská rada, ten je datován k 17. červnu 1630. Jako další pramen zůstala zachována korespondence mezi Rudolfem z Tiefenbachu a hejtmany kumburského panství z let 1635–1644. Další zachovanou listinou je povolení jednoho týdenního dobytčího trhu, který městu udělil ve Vídni 18. února 1639 Ferdinand III. Listinou

vydáváných písemností a vedených knih v období třicetileté války,¹¹⁰ můžeme nahlédnout do Knihy svatebních smluv vedené pro roky 1586–1628.¹¹¹ Tato kniha byla zachována značně poškozená a její listy byly doplněny japonským papírem. Zůstaly zachované desky, které jsou potažené hnědou kůží s jednoduchým vzorem. Velikost desek i knižního bloku je velmi podobná zkoumanému prameni. Kromě vevázaných listů obsahuje kniha mnoho listů vložených a celkem je tvořena 406 folií. Zápisy byly psány v českém jazyce a objevují se minimálně 4 písařské ruce, žádná z nich však není totožná s osobami, které vedly Radní manuál. Je tedy zřejmé, že v době vzniku a trvání zkoumaného pramene již v městské kanceláři tyto osoby na písařských pozicích nepůsobily. Pro roky 1620–1621 se dochovala část Soudních register,¹¹² čítající 23 folií. Desky tohoto pramene se nedochovaly, archy nejsou svázané, ale papír je ve velmi dobrém stavu a poškozen minimálně. Zůstaly zachovány zápisy psané 2 písaři, ani jeden se však nepodílel na tvorbě manuálu. Zkoumaný pramen má taktéž svého předchůdce, tedy Protokol rady města Jičína, který byl vedený v letech 1627–1639.¹¹³ Desky tohoto pramene byly tvořeny papírem obsahujícím latinský text vyhotovený kresleným písmem, které se dochovaly, avšak listy manuálu byly svázané do krémových kožených desek. Papír tohoto pramene byl výrazně poškozen a ve velké míře byl při restauraci doplněn japonským papírem. Od roku 1632 vedl trvale zápisy písař A, který byl z velké části autorem zápisů zkoumaného manuálu. Jiný písař však vedl záznamy finančního charakteru. Kromě jednoho německého zápisu byl veškerý text český. Tento radní manuál se skládá z celkem 157 folií. Z let 1630–1632 zůstal

z 28. října 1640 potvrzuje a uděluje Rudolf z Tiefenbachu městu privilegia. Ze stejného roku se dochovala také žádost Voršily Glosové k magistrátu, ve které žádá o náhradu za ubytování a stravování vojsk. Taktéž v archivu nalezneme žádost Matěje Jenika, který se přimlouvá za Jakuba Kováře, který si chce půjčit finance z pozůstalosti. Tento dokument pochází z roku 1644 stejně jako dochovaná kvitance za zaplacení zemských berní. Pro stejný rok se dochovalo oznámení prodavačů kořalky o tom, kdo ve městě kořalku prodává. Posledním dochovaným dokumentem z doby třicetileté války je ze dne 13. června 1648 výpis z desek zemských o koupi železnického statku městem Jičín.

¹¹⁰ Částečně byly tyto prameny dochovány i pro Moravskou Třebovou a lze, tak jako u Jičína, rekonstruovat obraz města ve světle zápisů z městských knih; Miloslav KUŽÍLEK, *Město v době třicetileté války: z historie*, Moravskotřebovské noviny, Svitavy 2000, 6, s. 4.

¹¹¹ SOA Zámrsrk, SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Knihy smluv svatebních – s indexem pro roky 1586–1628*, inv. č. 239, kn. č. 12, kart. č. 13;

¹¹² SOA Zámrsrk, SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Registra soudní (část) pro roky 1620–1621*, inv. č. 240, kn. č. 13, kart. č. 13;

¹¹³ SOA Zámrsrk, SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Protokol rady města Jičína pro roky 1627–1639*, inv. č. 241, kn. č. 14, kart. č. 13;

zachován výkaz ročně odevzdaného obilí.¹¹⁴ Tento pramen byl vytvořen písařem A v celém svém rozsahu. Z roku 1631 se dochoval rejstřík nedoplatků a kontribucí¹¹⁵ a také instrukce jičínského magistrátu z 6. února, týkající se chování poddaných ze Železnice.¹¹⁶ I tato instrukce vznikla rukou písaře A. Zároveň obsahuje marginální poznámky písaře B. Ze dne 27. května 1634 se zachovalo dosvědčení o zničených a pobořených gruntech, ze kterých lidé neodváděli daně a zároveň dosvědčení o snížení počtu osedlých v Jičíně i Železnici.¹¹⁷ O téže záležitosti nalezneme ve fondu města Jičina opis relace z roku 1635.¹¹⁸ Pro rok 1637 se dochoval extrakt nákladů na Valdickou věž a bránu.¹¹⁹ Ten vznikl rukou písaře C. Poslední městskou knihou z doby třicetileté války je potom zkoumaný Protokol (manuál) radní z let 1640–1649. Z 11. července 1645 zůstalo zachováno svědectví o chudobě Jičina po válečných útrapách a přímluva za přiznání k berní pouhých 12 osedlých pro Jičín i Železnici.¹²⁰

Ačkoli se podařilo zachovat torzo městských úředních knih a dalších archiválií, bohužel se nedochovaly žádné knihy finančního charakteru, které by výrazně pomohly při analýze fungování města Jičina, ale také městské kanceláře. Bylo by možné rekonstruovat finanční zatížení města, zároveň i jeho výdělky, či platy městských úředníků. Zároveň by byly výborným pramenem pro zjištění výdajů na kancelářské potřeby pro městskou radu. Ze záznamů Radního manuálu však víme, že takovéto knihy jistě vedeny byly, a to vzhledem ke zmínce o obročním písaři Kryštofovi Křížovi a důchodním písaři Martinu Jesenským. Přestože byl Jičín poddaným městem, vystupoval také jako vrchnost ve vztahu k městečku Železnice. Nezůstaly ale zachovány žádné knihy vedené pro vrchnostenské záležitosti. Ty jsou však v malé míře zastoupeny

¹¹⁴ SOA Zámorsk, SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Výkaz ročně odevzdaného obilí zemského*, inv. č. 38, kart. č. 1;

¹¹⁵ SOA Zámorsk, SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Rejstřík nedoplatků kontribucí a berní v Jičíně pro rok 1631*, inv. č. 36, kart. č. 1;

¹¹⁶ SOA Zámorsk, SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Instrukce jičínského magistrátu ze 6. února 1631*, inv. č. 37, kart. č. 1;

¹¹⁷ SOA Zámorsk, SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Dosvědčení o počtu zbořených, nedostavěných a neosedlých gruntů*, inv. č. 39, kart. č. 1;

¹¹⁸ SOA Zámorsk, SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Relace stejného obsahu jako u inv. č. 39 stejného fondu*, inv. č. 40, kart. č. 1;

¹¹⁹ SOA Zámorsk, SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Extrakt nákladu na věž a bránu Valdickou*, inv. č. 41, kar t. č. 2;

¹²⁰ SOA Zámorsk, SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín, *Dosvědčení o chudobě Jičina a přímluva za odvod berní v Jičíně z 10 a v Železnici ze 2 osedlých*, inv. č. 44, kart. č. 2;

v zápisech zkoumaného pramene.¹²¹ Evidentní také je, že knihy sporného i nesporného soudnictví byly vedeny pravidelně, avšak do dnešní doby se nedochovaly. Stejně tak je zřejmá existence radních manuálů v době před válkou i po ní. Bohužel nezůstaly zachovány.

¹²¹ AMJ, *Protokol (manuál) radní 1640–1649*, fol. 242r–244r.

2.2 Radní manuály jako specifický diplomatický pramen

Vzhledem k zájmu o studium městských knih, v návaznosti na jejich přisun v oblasti zkoumání městské správy, genealogie, či právních a hospodářských poměrů, se setkáme s několika autory věnujícími se této problematice již v 19. století.¹²² Větší oblibu však toto téma získalo až ve 20. století. Předním odborníkem na městské knihy byl zajisté Václav Vojtíšek. Ten věnoval svou pozornost právě i radním manuálům.¹²³ Na jeho bádání později navázal Jiří Pražák, který vypracoval metodiku zpracování městských knih.¹²⁴ V současné době se tématu věnují např. Ludmila Sulitková,¹²⁵ či Jana Vojtíšková.¹²⁶

Radní manuály jsou svým vznikem a tvorbou jistě knihy městské správy. Funkce těchto úředních knih se v průběhu let měnily, a proto je jejich definice různorodá. V době středověku se jedná o knihy vytvořené a vedené radou, a to za účelem vedení úředních záležitostí.¹²⁷ Raně novověký manuál lze definovat jako knihu vedenou při radních jednáních k prvotnímu zaznamenání projednávaných záležitostí, které byly následně přepsány do autentického manuálu a později, po svolání záležitostí na soudu, do knihy, k dané povaze zápisu, určené a trvale platné.¹²⁸ Marek Ďurčanský a Roman Kolek definují manuál z období třicetileté války, a to jako knihu evidující široké spektrum oblastí úřední agendy, pro které v době míru existují samostatně vedené knihy.¹²⁹

Radní protokoly se českém prostředí ve větší míře objevují od 16. století a o století později se jedná o již zavedené knihy městské správy. Ve vyspělých městech

¹²² Václav Vladivoj TOMEK, *Knihy Starého města Pražského od roku 1310*, Časopis českého Museum, Praha 1844, 4, s. 566–588; Jaromír ČELAKOVSKÝ, *O domácích a cizích registrech, zvláště o registrech českých a jiných rakouských dvorských kancelářích*, Praha 1890; a další.

¹²³ Václav VOJTÍŠEK, *Manuály radní Nového Města Pražského z let 1548–1553*, Praha 1910.

¹²⁴ Jiří PRAŽÁK, *O metodě diplomatického studia městských knih*, Archivní časopis, Praha 1953, 3, s. 145–162.; Jiří PRAŽÁK, *O metodě diplomatického studia městských knih*, Archivní časopis, Praha 1953, 4, s. 205–227.

¹²⁵ Ludmila SULITKOVÁ, *Stav a perspektivy vydávání městských knih v českých zemích (středověk a raný novověk)*, in: Ústecký sborník historický, Supplementum 1, s. 27–38.

¹²⁶ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*.

¹²⁷ V. VOJTÍŠEK, *O studiu městských knih českých*, s. 390.

¹²⁸ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 83.

¹²⁹ Pavel JEŽDÍK – Marek ĎURČANSKÝ – Martin KOLEK, *Radní manuál Pavla Ježdíka*, s. 36.

však tyto úřední knihy nalezneme mnohem dříve. V Hradci Králové je můžeme předpokládat již ve 2. polovině 14. století.¹³⁰

¹³⁰ J. VOJTÍŠKOVÁ – V. ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, s. 84.

2.3 Vnější diplomatický rozbor pramene

Radní manuál města Jičína, který se nachází ve Státním okresním archivu Jičín, a to ve fondu Archiv města Jičín, je uložen v pevném papírovém obalu vyrobeném na míru, který je opatřen suchými zipy. Obal je označen ručně psaným nápisem „Archiv města Jičín, Radní manuál 1640–1649, inv. č. 242, kn. č. 15“. Kromě samotného pramene jsou v obalu uloženy také zbytky provázků, které byly součástí manuálu.

Radní manuál byl v roce 2014 restaurován ve Státním okresním archivu Chrudim Bc.A¹³¹ Petrou Brendlovou, a to vzhledem k výraznému poškození usně, nevhodným přelepům vazby se signaturou, oddělení vazby od knižního bloku, rozlepení a poškození jednotlivých listů, napadení hmyzem a plísněmi a taktéž mechanicky způsobenému poškození. Kniha byla desinfikována, knižní blok byl v místě přideštlí oddělen od vazby a poté očištěn. Listy byly následně odkyseleny a v místě poškození doplněny 6g japonským papírem. Následně byly listy mechanicky rovnány. Byly vytvořeny nové desky z lepenky archivní kvality s alkalickou rezervou. Na ně byla aplikována původní useň, pod kterou byly v místech poškození umístěny záplaty taktéž z usně.¹³²

Vazba knihy má charakteristický tvar knižního bloku s oblým hřbetem a je tvořena nekyselou lepenkou potaženou hnědě zbarvenou telecí usní o rozměru 306 x 195 mm, přičemž kůže je na mnoha místech, především na okrajích, porušena. Na horní části desek byl původně upevněn papír s nápisem, který se dochoval pouze torzovitě. Ve zbylé části vazby je vytvořenp zdobení. Výzdoba desek je symetrická a je tvořena, slepotiskem, formou rámové kompozice, kde jsou základními prvky linka a květinové motivy tvořené pomocí válečku, tedy pomocí slepotiskové metody, která se v období renesančních vazeb těšila velké oblibě.¹³³ Střední pole přední části desek má tvar obdélníku a jeho strany jsou tvořeny třemi linkami. Stejným počtem linek je také přeškrtnut ve tvaru písmene X. Okolo obdélníku se nachází květinové motivy,

¹³¹ Bakalář umění

¹³² Petra BŘENDLOVÁ, *Restaurování celokožené vazby, Protokol (manuál) radní 1640–1649, inv. č. 242, kn. č. 15*, Chrudim 2014.

¹³³ Pavlína HAMANOVÁ a kol., *Historická knižní vazba*, Sborník příspěvků k dějinám vazby a k metodice ochrany historických knižních vazeb, 1964–1965, Liberec 1965, s. 26.

kteře jsou opět ohraničeny třemi linkami. Následuje zdození pomocí florálních motivů, které se objevuje v jedné řadě, ve spodní části ve dvou. Zadní část vazby je zdozena stejnými motivy, pouze v horní a spodní části jsou vyobrazeny dvě řady květinového motivu a nad středovým polem se ve spodní i horní části nachází nezdozený prostor, který je oddělen třemi linkami. Dále pak jak je uvedeno výše. Hřbet knihy je bez zdození, pouze rozdělen na pět částí. Typ slepotiskové vazby s rámovou kompozicí byl v době svého užívání nejčastěji voleným typem, a to pro svou jednoduchost a finanční nenáročnost.¹³⁴ Výška manuálu společně s deskami činí v blízkosti vazby 40 mm. Na příděšti knihy je na přední straně zaznamenáno staré inventární číslo pramene, které bylo 3760. Dále je zde obyčejnou tužkou napsáno „příděští“. Na zadní straně se na příděšti je pouze v pravém dolním rohu označeno číslování folia 205.

Ve vazbě je připevněn knižní blok o velikosti cca 185 x 303 mm. Ten je rozdělen na složky po pěti dvojlistech. Kniha obsahovala také minimálně 1 kapitálek, který se však do dnešní doby nedochoval. Psací látkou je papír, který byl pro vedení městských knih typický. V levých rozích několika folií versa, prvotně na foliu 169v, je patrné číslování psané, které bylo pravděpodobně pomocné. Téměř vždy se poté objevuje od folia 223v. Jedná se pouze o dochované zlomky, které nejsou zcela čitelné, avšak jde jistě o arabské číslice psané černým inkoustem. Další foliace knihy byla zajištěna až v pozdější době. Je psána arabskými číslicemi, obyčejnou tužkou a je situována ve spodní části ve středu, vždy na foliu rekta. V několika případech je chybné označení na foliu versa, které je vytvořeno stejnou písarskou rukou. Kniha obsahuje celkem 406 folií, přičemž se všechna zachovala a poslední z nich je zároveň také příděštím knihy. Na foliích 1-16 je patrné poškození v horní části, které v několika případech zasahuje do textové části, a tím komplikuje čitelnost a zároveň možnost pochopení jednotlivých zápisů. Pramen taktéž obsahuje celkem 92 volných folií (35v, 92r, 93v, 115v, 117v, 119v, 120r, 121v, 127v, 190r, 171v, 172r, 173v, 218r, 219v, 220r, 221v, 254r, 309v, 310r, 320r, 321v–391v, 393v–410r). I přes velký počet prázdných folií je pramen dochován kompletně, jak můžeme vidět na chronologii zápisů i vzhledu pramene, který neobsahuje vytržené a jinak znehodnocené listy. V několika

¹³⁴ Tamtéž, s. 36–37.

případech se na levé straně jednotlivých listů nachází dvojité vertikální linkování, které je provedeno inkoustem a vymezuje prostor pro psaní textu. Bez jakýchkoli pravidel se v rámci pramene občasné vyskytuje také číslování jednotlivých záznamů pomocí římských číslic. Písaři používali železogatový inkoust černé barvy, který v některých případech, kvůli vnějším vlivům a pravděpodobně také kvůli odchylkám v receptuře inkoustu, zkorodoval, tedy zhnědl.

Na použitém papíru lze za pomoci prosvícení objevit filigrán, který se po celou dobu vedení manuálu nemění. Vždy je umístěn ve středu papíru v různých polohách. V rámci zkoumaného období jej v manuálu nalezneme celkem 102x. Jeho rozměry jsou 3,9 x 4,1 cm. Filigrán je kruhový, v jeho středu se nachází majuskulní písmeno Z, které je odděleno kružnicí od nápisu ZITTAW a vyobrazení křížku. Jedná se o označení žitavské papírny, které bylo v této podobě užíváno od roku 1618.¹³⁵

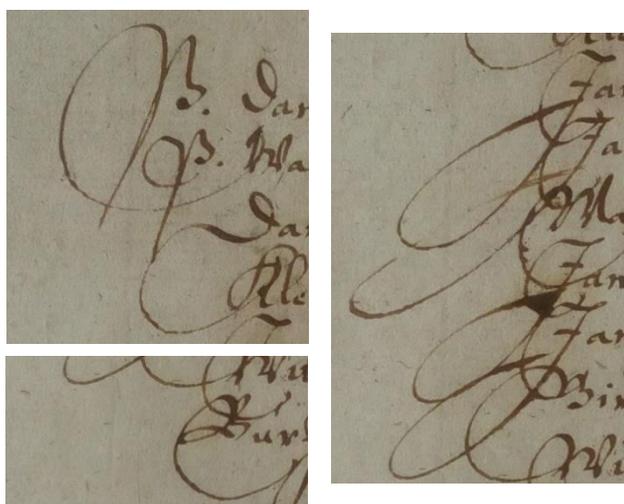
Obr. 1 – Filigrán žitavské papírny

Text manuálu je veden převážně v českém jazyce. Na foliích 302r–303v se nachází německý zápis, který je opisem originální obligace. V rámci jednotlivých záznamů se vyskytují latinská slova (contributi, pretensi, commendati, comissi, relati aj.). Latina je dále užívána pro zapisování měsíců v datacích, které jsou vedeny formou průběžného datování. Dny v týdnu jsou opět zapisovány česky. Ve zkoumaném období se na vedení manuálu podíleli tři písaři.

Písař A začal s vedením manuálu a kromě folia 3v a 4r vedl záznamy od folia 1 až po folio 259v (kromě posledního zápisu), tedy od července 1640

¹³⁵ <https://www.wasserzeichen-online.de/wzis/detailansicht.php?id=67336> [cit. 7. 3. 2019]

až do listopadu 1646. Jednotlivé zápisy psal českou novogotickou kurzívou, ovlivněnou prvky německé novogotické kurzívy a také s polokurzívními prvky. Polokurzívní písmo užíval k zapisování dat jednacích dnů, v některých případech také na počátku jednotlivých zápisů. Pro zápisy oznamující nové funkční období purkmistrů užíval českého novogotického kresleného písma. V případě užití latinských výrazů psal písař humanistickou polokurzívou. Jeho písmo se vyznačuje mírným sklonem vpravo a velmi dobrou čitelností. Ta je zajištěna dostatečnými rozestupy mezi slovy i řádky, které jsou vedeny rovně. V případě některých liter (minuskulní i majuskulní p, dále minuskulní s, f, g, i, y) přesahují dřívky či smyčky dolní dotažnici, čímž zasahují do následujícího řádku. Velmi typická jsou pro písaře majuskulní písmena D, J, B a P, která svými tahy a smyčkami výrazně zasahují pod dolní dotažnici.¹³⁶ Dle zápisů¹³⁷ byl tímto písařem Václav Mikuláš Bruncvík, pravděpodobně náhle zemřel, a proto byl nahrazen novým radním písařem. Lze tak usuzovat dle zápisu ze dne 5. června 1647, ve kterém je jeho manželka Kateřina vedena jako vdova, avšak více informací o skonu písaře nepodává.¹³⁸ V rámci městské kanceláře působil Bruncvík nejpozději od roku 1630, kdy vytvořil výkaz ročně odevzdaného obilí¹³⁹ a o rok později byl tvůrcem instrukce jičínského magistrátu, týkající se chování poddaných ze Železnice.¹⁴⁰

Obr. 2 – Typická podoba majuskulních liter písaře A

¹³⁶ Viz Obr. 1.

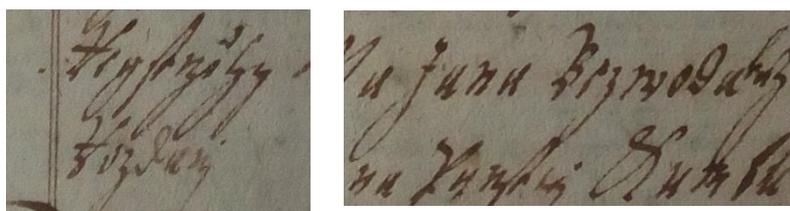
¹³⁷ AMJ, *Protokol (manuál) radní 1640–1649*, fol. 4r, 16r, 22r, 34r, 56r, 100r.

¹³⁸ Tamtéž, fol. 272r.

¹³⁹ AMJ, *Výkaz ročně odevzdaného obilí zemského*.

¹⁴⁰ AMJ, *Instrukce jičínského magistrátu ze 6. února 1631*.

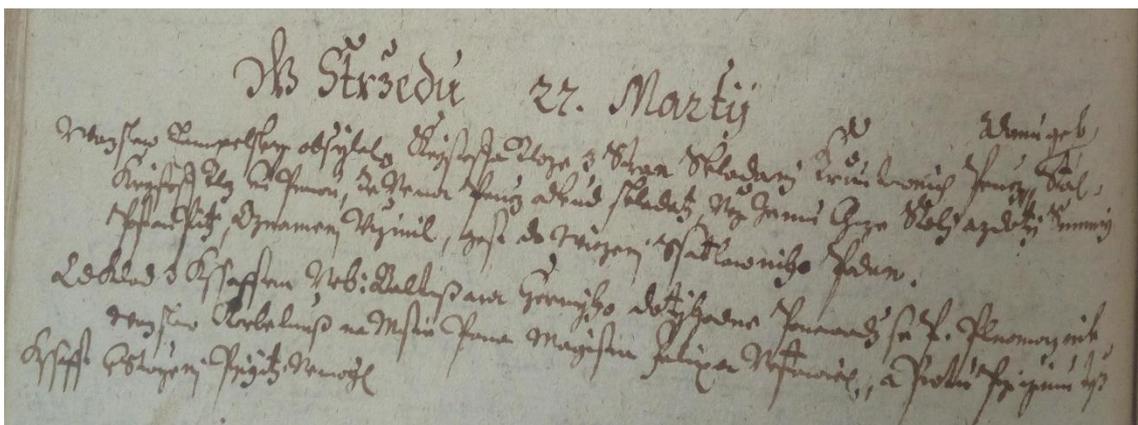
Písař B vedl zápisy na foliích 3v a 4r (kromě prvního zápisu oznamujícího nového purkmistra), tedy od 6. června do 10. června 1640. Jeho marginální poznámky nalezneme také na foliu 7v. Na rozdíl od prvního písaře užíval německou novogotickou polokurzívu s kurzívními prvky. Data jednacích dnů zapisoval českou novogotickou kurzívou a latinská slova humanistickou polokurzívou. Tato písařská ruka se vyznačuje výrazným sklonem písma vpravo, menšími rozestupy mezi jednotlivými literami, dostatečnými rozestupy mezi řádky a jejich rovným vedením. Oproti písaři A jsou zápisy hůře čitelné. Ačkoli písař napsal pouze velmi malé množství zápisů, je jednoduše specifikovatelný od předchozího písaře právě svým velkým sklonem, v případě majuskulních liter potom podobou písmen R, J a B.¹⁴¹ Při psaní některých liter (majuskulní i minuskulní p, minuskulní z, f, s, h, g, i, y) zasahují dřívky či smyčky pod dolní dotaznici, a taktéž do následujícího řádku. Vzhledem ke krátkému působení tohoto písaře se v zápisech nevyskytuje jeho jméno.

Obr. 3 – Typická podoba majuskulních liter písaře B

Písař C vedl zápisy od folia 259v (poslední zápis) do folia 303v, tedy od 21. listopadu 1646 do 23. prosince 1648. Zápisy vedl českou novogotickou kurzívou provázanou s německou novogotickou kurzívou a s polokurzívními prvky. Pro zápisy dat jednacích dnů užíval polokurzívu. Zápisy oznamující nový rok vedení Radního manuálu jsou zapsány českým novogotickým kresleným písmem, výjimečně jsou takto také zapsána nová funkční období purkmistrů. Písařská ruka se vyznačuje mírně pravosklonným rázem písma, dostatečnými rozestupy mezi jednotlivými písmeny i řádky, které jsou vedeny rovně. Oproti předchozím písařům však využívá mnohem více prostoru na jednotlivých listech ke psaní, okraje jsou proto poměrně úzké. Zápisy jsou dobře čitelné. Stejně jako u předchozích písařů často některé litery (majuskulní i minuskulní, p, minuskulní s, z, t, i, y) zasahují svými dřívky či smyčkami pod dolní dotaznici, čím zhoršují čitelnost následujícího řádku. Pro písaře C jsou typické dvě

¹⁴¹ Viz Obr. 2.

Obr. 7 – Písař C¹⁴⁷

V rámci zkoumaného období užívali písaři, v případě všeobecně známých výrazů, také zkratky různých typů.¹⁴⁸ Objevují se zde zkratky užívající první litery zkrácených slov opatřené tečkou, tzv. sigly. Např. G. M. C. = Jeho Milost Císařská, G. M. – Jeho Milost, P. P. Páni = Pan purkmistr a páni, P. = Pan. Dalším užívaným typem zkratek byly kontrakce, které primárně fungují na principu zachování prvního a posledního písmene daného slova. Jednalo se například o slova s^o = svatého, s^m = svatým. Taktéž zde nalezneme zkracování pomocí suspenze, tedy zapsání počátečních liter a absenci konce slova, který je nahrazen interpunkčním znaménkem. V tomto případě se jednalo např. o slova J. Excell. = Jeho Excellence, It. = item, neb: = nebožtík/nebožka, či Octob: = Octobris (i jiné měsíce). V oblasti finančních záležitostí se vyskytují zkratky pro měnové jednotky typu groš český, groš míšeňský, kopa, denár, krejcar, tolar. V některých případech byly také zaznamenány odvoody naturálních dávek, kde byly užity zkratky pro věrtel, korec a libru.

¹⁴⁷ Tamtéž, fol. 269v.

¹⁴⁸ Více o zkratkách v: Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Jinočany 2002, s. 41–42.

2.4 Vnitřní diplomatický rozbor pramene

Ve zkoumaném prameni nalezneme různorodé typy zápisů, ať se v tomto případě jedná o záležitosti soudnictví sporného, nesporného, finančního rázu a v případě zkoumaného pramene i o záležitosti vrchnostenské správy ve vztahu k poddanskému městečku Železnici. Radní manuál města Jičína v sobě tedy zahrnuje zápisy nejen městské, ale také vrchnostenské provenience.

První zápis radního manuálu z roku 1640 pochází ze 6. června 1640 a informuje o obnovení rady města a obsahuje jména všech zvolených.¹⁴⁹ Poslední zápis tohoto roku byl veden dne 29. prosince, kdy se Jiřík Douba před primátorem a radním písařem přiznal k dluhu 95 kop míšeňských, které dlužil turnovskému kantorovi Janovi Želetavskému za pšenici. Tyto peníze měl odvést ve třech termínech (na Tři krále, sv. Jiří a v pondělí po sv. Jakubu). V případě nedodržení těchto termínů měl prodat svou roli a ze získaných peněz dluh zaplatit. Na foliu 33v se nachází zápis se dne 23. srpna 1641, který se váže k zápisu na foliu 34r ze dne 29. prosince 1640. Na foliu 34r také nalezneme zápis z 1. února, ovšem bez přesnější datace. Pravděpodobně však spadá také do roku 1641. Včetně 2 zápisů z roku 1641 nalezneme v období vedení manuálu pro rok 1640 celkem 152 záznamů a 13 pomocných kancelářských zápisů (informace o změně na pozici purkmistra aj.). Veškeré záznamy proběhly v rámci 47 jednacích dnů, kterými byla nejčastěji středa (25x) a následně pátek (9x). Žádný z jednacích dnů neproběhl v úterý. Zápisy pro tento rok byly vedeny písaři A, B, i C.

Mezi zápisy se zde nachází záznam týkající se obtěžkání, který se ve zkoumaném období vyskytuje pouze ve třech případech. „*Václav Stehno Rožd'alovský, řemesla řeznického, přiznání v plné radě učinil, že jest Marjánu, děvku Jana Andreasova, obtěžkal a o poctivost připravil*“.¹⁵⁰ V rámci probíhající rekatolizace byli také obyvatelé města vyzváni, aby u sebe nepřechovávali nekatolíky. Stalo se tak ještě v letech 1644 a 1645. Tento typ zápisů bychom pravděpodobně našli ve velké části dochovaných manuálů z doby války, jako např. i v radním manuálu města

¹⁴⁹ Podrobná rekonstrukce podoby městské rady se pro jednotlivé roky nachází v kapitole 1.5.

¹⁵⁰ AMJ, *Protokol (manuál) radní 1640–1649*, fol. 17v.

Horažďovice.¹⁵¹ Jakékoli větší rekatolizační kroky byly v rámci probíhající třicetileté války, a tedy nestálé situace, téměř nemožné.¹⁵²

1640	
Cechovní záležitosti	1
Dědické záležitosti	7
Finanční záležitosti	33
Gruntovní záležitosti	5
Nařízení a zprávy od vyšších orgánů	4
Kontribuční záležitosti	8
Náboženské záležitosti	8
Přijímání a uvolňování obyvatel	10
Pomocné kancelářské údaje	13
Záležitosti městské rady a obce	19
Svatební a přátelské smlouvy	6
Sirotčí záležitosti	2
Trestní záležitosti	3
Nařízení obce	3
Vojenské záležitosti	4
Žaloby a odpovědi	27
Smíšené	9
CELKEM	162

Tab. 8 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1640

V roce 1641 byl prvním jednacím dnem 1. leden, kde první záznam informuje o přijetí nového obecního mlynáře Mikuláše Vopočenského. Naproti tomu poslední zápis pochází ze 4. prosince, kdy Václav Kopidlenský složil závazek k povinnosti krejčovského cechmistra. Pro rok 1641 bylo do radního manuálu zaznamenáno 189 záznamů a 19 pomocných kancelářských zápisů. V období od 1. srpna do 27. srpna nejsou vedeny žádné záznamy, přičemž tato odmlka není v manuálu jakkoli odůvodněna. Z tohoto roku je taktéž zachován zápis informující o obnovení rady. K tomuto úkonu došlo 30. října. Zápisy byly zaznamenány v rozmezí 64 jednacích dnů, nejčastěji ve středu (38x) a následně v pátek (16x), naproti tomu žádný z jednacích dnů se neuskutečnil v pondělí. Jediným písařem byl v tomto roce písař A.

V tomto roce patří mezi zápisy záznam z 19. června, který poskytuje informaci o napadení osoby a v rámci celého zkoumaného období se vyskytuje pouze ve dvou

¹⁵¹ Jaroslava ŠKUDRNOVÁ, *Městská správa v Horažďovicích za třicetileté války v pramenech městské provenience*, Minulosti západočeského kraje 49, Nové Město nad Metují 2014.

¹⁵² Jiří MIKULEC, *Pobělohorská rekatolizace v českých zemích*, Praha 1992.

případech. „Marek Návis pekař odpověď na žalobu Kryštofa Střeleckého dal, i aby dalšího zaneprázdnění sjíti mohlo, prostřednictvím p[ana] p[urkmistra a] pánův tu v domě radním se smířili a rukou dání na poctivosti se opatřili, slíbili v lásce a svornosti sousedské zůstávati. A mezitím Marek Návis pro svou nezbednost a výtržnost, že sirotka nevidomého, neb[ožky] Aleny Věchurky sestru, u něho zůstávajícího, nenáležitě zbil a zranil, do vězení šatlavního podán. Z kteréhožto na tento způsob jest propuštěn, aby lazebníkovi od hojení zaplatil a téhož sirotka do smrti na svém chlebě choval, jemu víceji neublížoval a od sebe žádným způsobem nevybýval a nevyháněl, a pokudž by se tak nechoval a něco nejmenšího proti tomu se dopustil, aby 50 tol[arů] pokuty složil. K čemuž on přistoupil, a tak se zachovat připověděl a pro lepší toho zdržení p[ana] Tomáše Kavku a Jana Noska za sebe v rukojemství postavil.“¹⁵³

1641	
Cechovní záležitosti	7
Dědické záležitosti	13
Finanční záležitosti	42
Gruntovní záležitosti	6
Narizení a zprávy od vyšších orgánů	3
Kontribuční záležitosti	7
Náboženské záležitosti	5
Přijímání a uvolňování obyvatel	10
Pomocné kancelářské údaje	19
Záležitosti městské rady a obce	25
Svatební a přátelské smlouvy	6
Sirotčí záležitosti	2
Trestní záležitosti	8
Narizení obce	13
Vojenské záležitosti	7
Žaloby a odpovědi	34
Smíšené	3
CELKEM	210

Tab. 9 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1641

V roce 1642 byl první zápis zaznamenán 15. ledna a týkal se podání stížnosti na místní mydláře ze strany cechů pekařského a perníkářského. Poslední záznam pochází z 26. března, kdy „Jiříkovi Březinovi, Martinovi Libíkovi, Václavovi Beránkovi,

¹⁵³ AMJ, Protokol (manuál) radní 1640–1649, fol. 67v.

*Matějovi Petružilkovi a Václavovi Lípovi právo k provozování živnosti propuštěno, odvedli p[anu]p[urkmistru a] pánův příjem od sebe.*¹⁵⁴ Celkem bylo v tomto roce zapsáno 48 záznamů a 4 kancelářské pomocné záznamy, vše v průběhu 14 jednacích dnů. Ve 12 případech se jednalo o středu, jednou o pátek a jednou o neděli. Absence zápisů pro další měsíce není žádným způsobem v manuálu zdůvodněna, avšak pravděpodobně byla způsobena obsazením Jičina Švédy a tedy ochromením chodu města.¹⁵⁵ Jediným písařem byl pro rok 1642 písař A.

1642	
Cechovní záležitosti	7
Dědické záležitosti	0
Finanční záležitosti	6
Gruntovní záležitosti	2
Nariadení a zprávy od vyšších orgánů	0
Kontribuční záležitosti	0
Náboženské záležitosti	0
Přijímání a uvolňování obyvatel	7
Pomocné kancelářské údaje	4
Záležitosti městské rady a obce	6
Svatební a přátelské smlouvy	1
Sirotčí záležitosti	0
Trestní záležitosti	3
Nariadení obce	9
Vojenské záležitosti	0
Žaloby a odpovědi	5
Smíšené	1
CELKEM	51

Tab. 10 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1642

Prvním záznamem z roku 1643 je obeslání Šimona Klatovského od Bartoloměje Rýnera o gruntovní peníze, kvůli jejichž složení se Klatovský neustále vymlouvá, a proto mu je stanoven termín jednoho týdne na podání odpovědi. Tento zápis byl zapsán 1. července. Poslední zápis byl zaznamenán 14. prosince a týká se narovnání mezi Mikulášem Jelínkem z Nového Bydžova a Markem Návisem z Jičina. Jelikož Mikuláš Jelínek dle šuldprýfu (dlužního úpisu) zůstal Návisovi dlužen 24 kop míšeňských, které měl podle původního stanovení již dávno splatit, avšak nebyl toho schopen, byly mu stanoveny 4 termíny splátek, a to o sv. Bartoloměji a sv. Mikuláši

¹⁵⁴ Tamtéž, fol. 105v.

¹⁵⁵ J. WAGNER, *Jičín*, s. 70.

v letech 1644 a 1645. Na každý tento den měl odvést 6 kop míšeňských, a pokud by tak neučinil, měl zaplatit celou dlužnou částku najednou. V případě smrti přecházel dluh na jeho ženu a děti. S veškerými podmínkami Jelínek souhlasil a obě strany požádaly o zapsání do radního manuálu. Rok 1643 obsahuje 20 zápisů a 4 pomocné kancelářské zápisy, které byly napsány v průběhu 12 jednacích dnů, nejčastěji ve středu (10x), poté jednou v pondělí a neděli. Chybějící záznamy v první polovině roku lze přisuzovat pokračujícímu obsazení města a jeho následným vypleněním švédskými vojsky.¹⁵⁶ Veškeré záznamy v tomto roce zapsal písař A.

Od roku 1640 byly až do roku 1646 na radnici řešeny problémy s pekařským cechem, který vyžadoval ochranu města, a tedy zákaz pekařské živnosti pro necechovní osoby, týkající se pečení chleba a koláčů. Několikrát však lidé upozornili na šizení ze strany cechu v ohledu na váhu a vypečení chleba. Taktéž si stěžovali, že nemají dostatek pečiva k prodeji, jak je zmíněno v zápisu ze dne 15. července. „*Jan Mlázovský a Bartoň Pekař, cechmistrři pekařští, jsou do domu radního obesláni, tu se jim poslední napomenutí dalo, poněvadž na ně i na všeckny cechovní velice nařikají, že malý a nehodný jak bílý, tak černý chléb pekou a i toho v dostatku na rynku nemívají, aby na sebe lepší pozor dali a vedle závazků svých se chovali, jinače upadnou-li od vrchnosti v nějakou těžkost a hanbu (jakž se již kolikráte stát mělo), že od úřadu žádného zastání více užítí nemají. Však co se dotýče některých necechovních osob, který na rynku jejich koláče, bochničky a na jakýkoliv způsob a formu bílý chléb pekou, že se jim dostatečně zapoví, aby toho přestali.*“¹⁵⁷

¹⁵⁶ J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 146.

¹⁵⁷ AMJ, *Protokol (manuál) radní 1640–1649*, fol. 110r.

1643	
Cechovní záležitosti	1
Dědické záležitosti	1
Finanční záležitosti	2
Gruntovní záležitosti	0
Nařízení a zprávy od vyšších orgánů	2
Kontribuční záležitosti	0
Náboženské záležitosti	0
Přijímání a uvolňování obyvatel	3
Pomocné kancelářské údaje	4
Záležitosti městské rady a obce	1
Svatební a přátelské smlouvy	0
Sirotčí záležitosti	0
Trestní záležitosti	0
Nařízení obce	2
Vojenské záležitosti	0
Žaloby a odpovědi	8
Smíšené	0
CELKEM	24

Tab. 11 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1643

V roce 1644 byl první záznam vytvořen 20. ledna a týkal se porovnání o 3 korce ječmene mezi Eliášem Tomšem, mlynářem a kostelníkem starším z Úlibic, a Ondřejem Frajem z Jičina. Rada v tomto případě rozhodla, aby 3 korce ječmene byly rozděleny mezi obě strany rovným dílem. Ondřej Fraj měl tedy do týdne odvést Eliášovi Tomšovi 1 korec a 2 věrtele. Dále bylo stanoveno, že toto povážení zůstává v moci vrchního práva. Poslední zápis potom pochází ze 7. prosince, kdy bylo vinopalům poručeno, aby prokázali kolikrát a jak dlouho v tomto roce pálili Dorota Bavorská, Šimon Bečal a Jan Špata. Na tomto základě měli odvést plat do důchodu majitele panství. Rok 1644 obsahuje celkem 144 zápisů, přičemž jeden z nich se nachází na papírku vloženém ve foliích 209v a 210r a váže se ke dni 14. října 1644. Dále zde nalezneme 12 pomocných kancelářských zápisů. Rada v tomto roce zasedala v rámci 50 jednacích dnů, nejčastěji ve středu (27x) a pátek (13x). V období od 18. února do 12. dubna nebyly vedeny žádné záznamy, přičemž tato odmlka nebyla jakkoli zdůvodněna. Ze 13. dubna zůstal zachován záznam o obnovení rady města. V rámci zápisů také dochází k narušení chronologie, a to na foliích 149v a 150r, kde se nachází záznamy z období 20. až 30. září. Stejně tak jsou zaměněny zápisy na foliu 156r a 157v ze dnů 26. a 30. října. Veškeré zápisy byly vytvořeny písařem A.

Velmi zajímavý je z tohoto roku zápis ze dne 15. října, ve kterém městská rada stanovuje podmínky za propuštění z vězení a případnou pokutu za jejich nedodržení pro Jana mladšího Byšického. „*Jakož jest se do vězení šatlavního, zde v městě Jičíně nad Cidlinou etc. Jan, syn Jana Byšického, souseda z měst[ěčka] Železnice, pro veliké a nenáležitě zbití Václava Řešetáře (na kteréhož nenadále, když z Jičina večer z roboty panský šel, vystoupil) i jiné své výstupky a svévolnost dostal, a v něm za hladu přes týden zůstával, z kteréhožto vězení na přimluvu dobrých lidí a prosbu svou plačtivou na tento způsob jest propuštěn. 1. Aby v Železnici na gruntech zůstával a nikam (jako jeho bratr učinil a svou manželku opustil) neodcházel. 2. Aby dva dni vodu z studnice zde v rynku vozil a ji vyklízeti pomáhal. 3. Aby se do 4 neděl manželkou opatřil. 4. Aby se pro to vězení nad týmž Václavem Řešetářem, manželkou jeho, ani nad žádným člověkem nevymstíval. 5. Aby rukojmí, že to splní, a tak se chovati bude, pod 200 zlatých ku právu zavedl. Téhož dne Jan mladší Byšický k tomu ke všemu přistoupil a rukojmí Pavla Duškova a Jana Bartoňova, oba sousedy železnický, za sebe zastavil, kteřížto takové rukojemství k sobě pod ty 200 zlatý rýnský k sobě přijali a toho rukou dáním p[anu] Václavovi Pustyměřskému, toho času p[anu] purkmistru, potvrdili, toliko v tom se ohlásili, že za to p[ana] p[urkmistra a] pánův žádati budou, aby témuž Janovi Byšickému, strany opatření jeho se manželkou, delší lhůta dána byla.*“¹⁵⁸

¹⁵⁸ Tamtéž, fol. 152r–153v.

1644	
Cechovní záležitosti	5
Dědické záležitosti	5
Finanční záležitosti	39
Gruntovní záležitosti	3
Nařízení a zprávy od vyšších orgánů	0
Kontribuční záležitosti	6
Náboženské záležitosti	3
Přijímání a uvolňování obyvatel	8
Pomocné kancelářské údaje	12
Záležitosti městské rady a obce	7
Svatební a přátelské smlouvy	14
Sirotčí záležitosti	3
Trestní záležitosti	13
Nařízení obce	9
Vojenské záležitosti	3
Žaloby a odpovědi	21
Smíšené	5
CELKEM	156

Tab. 12 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1644

Prvním zápisem v roce 1645 je pomocný kancelářský zápis z 11. ledna, znějící: „*Tento rok v nově nastalý, dejž Pane Bože veselý, šťastný, pokojný, úrodný, všemu stvoření pohodlný, pro Ježíše, syna svého, vykupitele našeho. Amen.*“¹⁵⁹ Následující zápis se již týká právní záležitosti, a to propuštění Václava Kozlíka z vězení, který s Jiříkem Andreasem „*po městě povyky provozovali, Židům do oken kamením házeli a kordy bodli.*“¹⁶⁰ Jiřík Andreasů naproti tomu byl ve vězení ponechán do příjezdu hejtmana z měst pražských. Poslední záznam pochází ze 27. prosince, kdy se na radnici sešla obec a bylo jí předneseno o těžkostech, které jsou stále větší. Úřad jí také sdělil, že pokud nebude pomáhat a radit, sám bude muset ustoupit nepříteli, který vždy hrozí vypálením města a který požaduje vydání peněz, které není z čeho vyplatit. Obec na toto odpověděla, že rozumí a pokud nemá úřad finance na zaplacení, že pomůže s placením. Pro tento rok bylo zapsáno 167 záznamů a 18 pomocných kancelářských zápisů. Veškeré záznamy byly vedeny v rámci 50 jednacích dnů, nejčastěji ve středu (31x) a pátek (8x). Žádný jednací den neproběhl v úterý. V období od 26. ledna do 14. února nebyl do manuálu zaznamenán žádný zápis, stejně jako v období od 18. května

¹⁵⁹ Tamtéž, fol. 174r.

¹⁶⁰ Tamtéž, fol. 174r.

do 16. června. Ani jedna z těchto odmlk nebyla písařem osvětlena. Naproti tomu absenci zápisů ve dnech 7. září až 1. října vysvětlil radní písař takto: „*Od toho dne až do 1. Oct[o]b[ris] nic v rathauze řízeno nebylo, poněvadž Kynysmark se svou armádou po vyplundrování Reichenbergu a Frýdlantu přitáhl a tu, několik dní zůstávajíc, veliký strach a pochybnost byla, zdali se sem dáleji pustí, však potom pominul, však zámek Grabštejn pod accaden vzal a jej obsadil.*“¹⁶¹ Došlo zde také k narušení chronologie zápisů, a to na foliu 197v, kde se pod zápisy ze dne 2. srpna nachází zápis z 29. srpna. Ten se svým obsahem váže právě na záznam z počátku srpna. V tomto roce byly zápisy tvořeny pouze písařem A.

1645	
Cechovní záležitosti	1
Dědické záležitosti	16
Finanční záležitosti	28
Gruntovní záležitosti	8
Nařízení a zprávy od vyšších orgánů	1
Kontribuční záležitosti	10
Náboženské záležitosti	6
Přijímání a uvolňování obyvatel	11
Pomocné kancelářské údaje	18
Záležitosti městské rady a obce	18
Svatební a přátelské smlouvy	5
Sirotčí záležitosti	1
Trestní záležitosti	20
Nařízení obce	17
Vojenské záležitosti	11
Žaloby a odpovědi	9
Smíšené	5
CELKEM	185

Tab. 13 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1645

Prvním jednacím dnem v roce 1646 byl 12. leden. První zápis tohoto roku zní: „*Jsouc obec pospolu. Přečtena jin pohrůžlivá psaní od toho rytmistra Lattrmana, komandanta sklaskýho, že pro neodvedení mu kvóty chce předměstí zapálit.*“¹⁶² Poslední zápis byl vytvořen 28. listopadu a jednalo se o potvrzení o zaplacení 4 zlatých a 45 krejcarů od Nykodyma Zelinky Matějovi Buffovi. Na základě toho rada Buffovi poručila, aby i s manželkou Zelinkovi dali skutkem i řečí pokoj. Pro tento rok

¹⁶¹ Tamtéž, fol. 207v.

¹⁶² Tamtéž, fol. 222r.

bylodo manuálu zaznamenáno 148 zápisů a 21 pomocných kancelářských záznamů. Jednání probíhala v rámci 42 jednacích dnů, nejčastěji ve středu (23x) a pátek (8x). Na foliích 223v a 224r došlo k chronologickému narušení zápisů ze dnů 21. a 24. ledna. I v tomto roce bylo v několika etapách vedení manuálu přerušeno. Poprvé se tak stalo od 8. února do 6. března. Písař tuto odmlku vysvětlil zápisem právě z 6. března, kdy zapsal: „*Neb až potud od 7. Feb[ruarii] pro veliké soužení vojenské nic při právě řízeno býti nemohlo.*“¹⁶³ Další absenci zápisů nalezneme v obdobích od 8. března do 10. dubna a poté od 6. září do 1. listopadu. Tentokrát však písař nezapsal vysvětlení. Téměř celý rok byly záznamy vedeny písařem A. Od 21. listopadu začal s vedením zápisů písař C.

Ze dne 23. listopadu se dochoval zajímavý zápis týkající se poddanského městečka a jeho pečeti. „*Pečeť železnická jsou předešle v kostele železnickým schovaná a nemohouc se tam zase najíti, skrze Matěje Uhlíka, když týž kostel pobijeli, mimo naději jsou za [konvi]¹⁶⁴ nalezena, dnešního dne od něho do domu radního přinesena jest, poslána zase po něm Janovi Žďárskému a jiným konšelům železnickým.*“¹⁶⁵

1646	
Cechovní záležitosti	7
Dědické záležitosti	3
Finanční záležitosti	21
Gruntovní záležitosti	4
Nařízení a zprávy od vyšších orgánů	0
Kontribuční záležitosti	21
Náboženské záležitosti	1
Přijímání a uvolňování obyvatel	5
Pomocné kancelářské údaje	21
Záležitosti městské rady a obce	19
Svatební a přátelské smlouvy	1
Sirotčí záležitosti	0
Trestní záležitosti	11
Nařízení obce	20
Vojenské záležitosti	9
Žaloby a odpovědi	13
Smíšené	13
CELKEM	169

Tab. 14 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1646

¹⁶³ Tamtéž, fol. 226r.

¹⁶⁴ Slovo je velmi špatně čitelné, upravované a jeho význam je pouze domněnkou.

¹⁶⁵ AMJ, *Protokol (manuál) radní 1640–1649*, fol. 260r.

V roce 1647 byl první záznam zapsán 16. ledna. Bartoloměj Rýner v něm žádal purkmistra a pány, aby mu bylo něco uleveno, jelikož ke svému řemeslu spotřebuje velké množství soli a bere ji výhradně z obecní solnice. Rada se usnesla, aby mu sůl byla o 15 krejcarů dražěji¹⁶⁶ vystavována. Poslední zápis tohoto roku pak písař zaznamenal 11. prosince. Ten se týkal cesty Jana Dobrovodského a Jakuba Olivy na zámek, kde navštívili Václava Halánka. Zde jednali o ovcích, které byly vyslány železnickým řezníkům, aby je koupili od vrchnosti. Tento požadavek prvotně vznesl hejtman, následně od něj však upustil. Ovce i přesto byly do Železnice hnány. Halánek při tomto jednání oznámil, že chce prokázat, že řezníci ovce převzali a dále, že co se týče obecního cla, že s tím on nic dělat nemůže, ale pokud bude moci jakkoli obci pomoci, že to rád udělá. V roce 1647 bylo zapsáno 92 záznamů a 18 pomocných kancelářských zápisů. Rada zasedala v rámci 46 jednacích dnů, nejčastěji ve středu (28x) a pátek (6x). Naproti tomu žádný z jednacích dnů neproběhl v sobotu. Ze dne 11. dubna se zachoval zápis o obnovení rady. O týden později vypukl v domě Davida Chrástkýho požár, který vedl ke zničení několika domů.¹⁶⁷ Na foliích 264r a 265v došlo k narušení chronologie zápisů pro dny 1. a 3. února. Na foliu 266r potom mezi zápisy z 20. února a 3. března nalezneme záznam z 12. března. I v tomto roce nalezneme odmlku ve vedení zápisů, a to ve dnech 12. dubna až 28. května. Tato odmlka není jakkoli zdůvodněna. Veškeré záznamy byly vedeny rukou písaře C.

O výše zmíněném požáru nalezneme v radním manuálu několik zápisů. Jedním z nich je i záznam ze 17. července znějící: „*P[an] Jan Dlouhý, primátor města Jičina nad Cidlinou, předstoupivše před úřad Jeho Excell[ence] přednesl, poněvadž Pán Bůh na něho i na jiné spolusousedy jeho, skrze ten nešťastný oheň, velikou chudobu dopustit ráčil a chtějíce zase jiné nové stavení na svém spáleníšti vyzdvihnouti, aby mu p[an] p[urkmistr a] páni něčím od této obce k témuž stavení nápomocni byli, ráčiti žádal. K jehožto slušné žádosti úřad Jeho Excell[ence] tak učinili a ku pomoci 20 kop šindele a jeden tisíc cihel a jiného drobného kamení (z rathauzu shozeného), což by ho přes potřebu obce zbývalo, darovali.*“¹⁶⁸

¹⁶⁶ Původně se zde nacházelo slovo laciněji, které však bylo přeškrtnuto a opraveno na dražěji.

¹⁶⁷ AMJ, *Protokol (manuál) radní 1640–1649*, fol. 271v–274r, 277v, 280r.

¹⁶⁸ Tamtéž, fol. 277v.

1647	
Cechovní záležitosti	2
Dědické záležitosti	5
Finanční záležitosti	12
Gruntovní záležitosti	2
Nařízení a zprávy od vyšších orgánů	3
Kontribuční záležitosti	8
Náboženské záležitosti	0
Přijímání a uvolňování obyvatel	6
Pomocné kancelářské údaje	19
Záležitosti městské rady a obce	8
Svatební a přátelské smlouvy	2
Sirotčí záležitosti	0
Trestní záležitosti	5
Nařízení obce	4
Vojenské záležitosti	1
Žaloby a odpovědi	28
Smíšené	7
CELKEM	112

Tab. 15 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1647

První zápisy z roku 1648 pochází z 9. ledna. Před zápisy z jednání se nachází zápis, který je totožný s prvním záznamem roku 1645 a zní: „*Tento rok v nově nastalý, dejž Pane Bože veselý, šťastný, pokojný, úrodný, všemu stvoření pohodlný, pro Ježíše, syna svého, vykupitele našeho. Amen.*“¹⁶⁹ První zápis z jednání rady potom informuje o napomenutí sousedů k účasti na modlitbách. Poslední zápis tohoto roku pochází z 23. prosince a zněl: „*P[an] Václav Pernikář, stojíce osobně v domě radním před úřadem Jeho Excell[ence], žádal toho za poznamenání, jak se ten nešťastný příběh strany zajetí soldátů Gerlichkovských stal, a dožádavší se práva konšelského, aby p[an] Šimon Zerkwic, furýr od téhož regimentu gerlichkovského, pro budoucí potřebu Václava Pernikáře, co jest mu v té příčině povědomo, pravdivé přiznání vynesl. Kterýžto do domu radního jsouce povolán, takto svou paměť vynesl, že toho povědom jest, že jest chtěl při příjezdu svém sem do města Jičina v městě zůstat, ale že p[an] primátor p[an] Jan Dlouhý k tomu povolit nechtěl, nýbrž jemu kvartýr na Novým Městě u Jana Kotláře, rychtáře městského, vykázal, a ačkoliv on furýr ho za to prosil, aby mohl s svými soldáty v městě zůstat, předkládajíce příčiny, co by se jim na Novým Městě nějaké neštěstí přihoditi mohlo, však že to nic pomáhat nechtělo. Nýbrž toho doložil, že jest od p[ana]*“

¹⁶⁹ Tamtéž, fol. 288r.

*Václava Perníkáře, tehdejšího purkmistra, neslyšel, aby p[an] hejt[man] povolit měl je sem pustiti, a že kdyby to slyšel, že by nebyl takový blázen, aby neměl zde zůstat. Čehož doslychali p[áni] přítomní v domě radním přisedící. Toho též také p[an] Jan Dlouhý, primátor, žádal za poznamenání.*¹⁷⁰ V tomto roce bylo zaznamenáno 55 zápisů z jednání a 25 pomocných kancelářských záznamů. Vše proběhlo v rámci 25 jednacích dnů, nejčastěji ve středu (10x) a čtvrtek (7x). Naopak žádný jednací den neproběhl v pondělí. Na foliu 289v nalezneme zápis s pomocným kancelářským záznamem, který se váže k 11. prosinci 1647. Dále v tomto roce nalezneme na foliích 302r a 303v zápis, jež je opisem německé obligace, a kterou zažádal do radního manuálu zapsat Andreas Freye, purkrabí valdického kláštera. Na foliích 298r a 299v je potom narušena chronologie zápisů, které jsou zapsány v pořadí 5., 9. a 2. července. V tomto roce se nachází také poměrně velké množství úseků, ve kterých manuál nebyl veden. Poprvé se tak stalo ve dnech od 13. února až 14. března, následně od 23. dubna do 23. května, poté od 25. května do 20. června, taktéž od 3. července do 24. srpna a naposledy od 19. listopadu do 17. prosince. Žádná z těchto odmlk nebyla písařem jakkoli zdůvodněna, avšak první období absence zápisů je možné přisuzovat vpádu švédských vojsk, který nastal 30. ledna. Veškeré zápisy v tomto roce byly vedeny písařem C.

¹⁷⁰ Tamtéž, fol. 303v.

1648	
Cechovní záležitosti	0
Dědické záležitosti	0
Finanční záležitosti	8
Gruntovní záležitosti	0
Nařízení a zprávy od vyšších orgánů	0
Kontribuční záležitosti	6
Náboženské záležitosti	3
Přijímání a uvolňování obyvatel	1
Pomocné kancelářské údaje	25
Záležitosti městské rady a obce	7
Svatební a přátelské smlouvy	6
Sirotčí záležitosti	0
Trestní záležitosti	3
Nařízení obce	4
Vojenské záležitosti	3
Žaloby a odpovědi	5
Smíšené	8
CELKEM	79

Tab. 16 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1648

Ve zkoumaném období (1640–1648), bylo do radního manuálu zapsáno celkem 1148 záznamů, z toho 134 pomocných kancelářských údajů. Nejčastěji, ve 191 záznamech, se rada zabývala záležitostmi finanční povahy, tedy půjčkami mezi obyvateli, splátkami, žádostmi o odklady, narovnáními gruntovních peněz apod. Následně bylo velmi často řešeno podávání žalob a odpovídání na ně. Tato skupina čítá 150 zápisů. Třetím nejčastějším typem zápisů se staly pomocné kancelářské údaje, které nalezneme v manuálu 134x. Hojně byly taktéž řešeny záležitosti týkající se fungování města a městské rady, a to ve 110 zápisech. Vzhledem k probíhající válce se v radním manuálu nachází také mnoho zpráv týkajících se těchto útrap, o tom nalezneme 38 záznamů. S vojsky byly samozřejmě propojeny kontribuce, které město stanovovalo pro jednotlivé obyvatele a v rámci záznamů jsou zde řešeny 66x. Ve stejném počtu byly zaznamenány záležitosti trestního rázu, tedy podání do vězení a propuštění. Některé oblasti byly naproti tomu řešeny ve velmi malém měřítku, jako například záležitosti gruntovní, kterých se týkalo 30 záznamů. Nejčastěji se jednalo o poručení ke koupi gruntu ve městě. V několika případech také do města přišla nařízení od vrchnosti či z krajského hejtmanství. Ta byla zaznamenána 13x. Nejméně obsáhlou

skupinou záznamů jsou záležitosti sirotčí, tedy přijetí pozůstalých dětí do péče, jejich předání k vyučení aj.¹⁷¹

Největší počet zápisů nalezneme v roce 1641, celkem 210. Nejméně zápisů bylo vedeno v letech 1642 a 1643, a to pouze 51 a 24. Nastala zde však již výše zmíněná odmlka ve vedení manuálu bez uvedení příčiny. Nižší počet zápisů byl také zaznamenán v letech 1647 a 1648, celkem 112 a 80. V ostatních letech byla frekvence zápisů celkem konstantní a pohybovala se v rozmezí 156–185 zápisů.¹⁷² Nejvíce záznamů bylo evidováno v červenci (161), nejméně pak v prosinci (47).¹⁷³ Nejčastěji se jednalo v roce 1641, celkem 64x, nejméně poté v letech 1642 a 1643, a to 13x a 12x.¹⁷⁴

Souhrn zápisů v období let 1640-1648	
Cechovní záležitosti	31
Dědické záležitosti	50
Finanční záležitosti	191
Gruntovní záležitosti	30
Nařízení a zprávy od vyšších orgánů	13
Kontribuční záležitosti	66
Náboženské záležitosti	26
Přijímání a uvolňování obyvatel	61
Pomocné kancelářské údaje	135
Záležitosti městské rady a obce	110
Svatební a přátelské smlouvy	41
Sirotčí záležitosti	8
Trestní záležitosti	66
Nařízení obce	81
Vojenské záležitosti	38
Žaloby a odpovědi	150
Smíšené	51
CELKEM	1148

Tab. 17 – Typologie zápisů a jejich počet v letech 1640–1648

¹⁷¹ Viz Tabulka 17.

¹⁷² Viz Graf 1.

¹⁷³ Viz Graf 2.

¹⁷⁴ Viz Graf 3.

2.5 Komparace s radními manuály měst Kouřimi, Čelákovic a Ivančic

Radní manuály, jakožto prameny velmi dobře rekonstruující fungování městské správy a života obyvatel, byly nedílnou součástí úřední agendy a v posledních letech se setkávají se zájmem badatelů. Velmi zajímavé je porovnání jednotlivých pramenů mezi sebou¹⁷⁵ a pro období třicetileté války se v tomto případě jedná o Radní manuál Pavla Ježdíka z let 1639–1654,¹⁷⁶ Radní manuál města Kouřimi z let 1636–1640¹⁷⁷ a Tzv. Pamětní knihu města Ivančic z let 1631–1636.¹⁷⁸

Radní manuál Pavla Ježdíka z let 1639–1654 zachycuje situaci ve městečku Čelákovice, které patřilo k panství Brandýs nad Labem. Toto městečko v průběhu války 2x z poloviny vyhořelo a kromě toho trpělo obsazením vojsky a několikrát bylo vylidněno. Na konci války zůstali z 55 obyvatel živí pouze 4. V rámci vojenských útoků bylo vedení radního manuálu několikrát přerušeno, v roce 1639 dokonce na dobu jednoho roku.¹⁷⁹ Podobně tomu bylo i ve vedení manuálu města Jičína, kdy došlo k odmlce ve vedení zápisů v letech 1642–1643 na dobu 15 měsíců. Po dobu vedení manuálu byla pouze 2x zaznamenána obnova městské rady. Ve 14 případech je evidován zápis informující o předání funkce purkmistra, v jičínském manuálu se jedná o velmi častý typ pomocného kancelářského záznamu. Stejně jako v Jičíně i zde bylo voleno 12 konšelů. Dále zde fungovali 2-3 starší obecní a 2 rychtáři. Další osoby zastupující městskou správu byly 2 „měřiční i nad rozsazováním škod“, 4 kostelníci, 3 desátníci, kominíci a povrubní, 2 úředníci nad pekaři a řezníky, 2 hajní, 2 úředníci záduší a radní písař. Radní manuál Pavla Ježdíka je svými rozměry větší než manuál jičínský, je svázán pouze do pergamenových desek a obsahuje celkem 153 folií. Na vedení knihy se podílelo 6 písařů a bylo užito primárně českého jazyka. Hlavním písařem byl právě Pavel Ježdík a ostatní písařské ruce vedly vždy pouze několik zápisů, pravděpodobně v době Ježdíkovy nepřítomnosti, na konci manuálu se poté objevuje pravděpodobně ruka nově jmenovaného radního písaře. Svým obsahem se řadí mezi

¹⁷⁵ Vzhledem k výhradám týkajícím se interpretace pramene nebyla do komparace zařazena práce: Petr VYK, *Radní manuál města Rokycan z let 1646–1647 (Diplomatický rozbor a edice pramene)*, diplomová práce na KPVHA FF UHK, Hradec Králové 2018.

¹⁷⁶ P. JEŽDÍK – M. ĎURČANSKÝ – M. KOLEK, *Radní manuál Pavla Ježdíka*.

¹⁷⁷ Š. ZAZVONILOVÁ, *Radní manuál města Kouřimi z let 1636–1640 (Diplomatický rozbor a výběrová edice zápisů z roku 1636)*.

¹⁷⁸ R. VÁGNER, *Tzv. Pamětní kniha města Ivančic z let 1631–1636*.

¹⁷⁹ P. JEŽDÍK – M. ĎURČANSKÝ – M. KOLEK, *Radní manuál Pavla Ježdíka*, s. 16–18.

knihu smíšeného charakteru. Jelikož v sobě zahrnuje zápisy z jednání městské rady, je radním protokolem. Osahuje také opisy přijatých a vydaných písemností v celém jejich znění, tudíž je zjevné, že fungovala také jako kopiář a registra. Tím se výrazně liší od zkoumaného pramene, který tuto funkci v rámci městské kanceláře nezastával. V neposlední řadě v sobě obsahuje záznamy finančního charakteru, informace o migracích i pamětní zápisy, které informují o pohybech vojsk, válečných nákladech aj. Do dnešní doby zůstalo zachováno torzo předchůdce tohoto radního manuálu, které pochází z let z let 1633–1634.¹⁸⁰

Radní manuál pro roky 1636–1640 se dochoval v královském městě Kouřimi. I toto město bylo zasaženo třicetiletou válkou a stavovským povstáním, kdy mu v roce 1623 byly jako účastníkovi zkonfiskovány veškeré statky. Také zde mnohokrát pobývala vojska, která drancovala město a jejich finanční a naturální vydržování bylo velmi náročné. Na počátku 40. let Kouřim také 2 částečně vyhořela. V rámci vedení manuálu došlo k určitým prodlevám v období svátků, kdy městská rada nezasedala. Pro rok 1639 nebyly vedeny záznamy v měsících duben–září, tentokrát pravděpodobně kvůli vojenskému vpádu do města. V letech 1635–1638 proběhlo obnovování městské rady, poté už tento úkon v manuálu evidován není. Stejně jako v Jičíně i zde bylo jmenováno 12 konšelů a 4 starší obecní, dále radní písař a městský rychtář. Na dalších pozicích se objevují „výběřčí vinného, pivního tácu a jiných případností obecních“, šatlavní služebník, kostelníci a branný. I tento manuál je svými rozměry větší než jičínský. V 80. letech prošel restaurátorskými pracemi a je tvořen 434 stranami. Na jeho vedení se podíleli 3 písaři, kteří jej vedli na výjimky v českém jazyce. Jeden z těchto písařů byl pravděpodobně, vzhledem k minimálnímu počtu zápisů vedených jeho rukou, pouze výpomocí ve chvílích nepřítomnosti radního písaře. Zbylí dva písaři nepůsobili paralelně, ale každý v určitém časovém rozmezí. Postupem let výrazně klesá frekvence zápisů, kdy v roce 1636 jich bylo zaznamenáno 507, což více než trojnásobně převyšuje průměrný počet záznamů v Jičíně. Naproti tomu v roce 1639 jich bylo pouze 133, podobně jako v Jičíně. Jednací dny zde probíhaly nejčastěji ve středu a pátek, stejně jako tomu bylo i v Jičíně. I tento radní manuál je knihou smíšeného charakteru, jelikož obsahuje zápisy z městské rady. Oproti jičínskému manuálu zde však často najdeme odkazy na dobové právní předpisy. Tento rozdíl

¹⁸⁰ Tamtéž, s. 22–47.

je však pravděpodobně dán vyspělejší kancelářskou praxí v královských městech. Často zde byly projednávány záležitosti koupě nemovitostí, řešeny byly i sousedské spory, nezaplacené kontribuce, krádeže aj. Zároveň jsou zde i informace o uzavření svatebních smluv, či o vydání zhostných listů nebo přijetí osob za sousedy. Obsahově se tedy tento manuál podobá zkoumanému prameni více než Radní manuál Pavla Ježdíka. I tento pramen měl jistě svého předchůdce, který však nezůstal zachován, avšak dochoval se Radní manuál města Kouřimi pro roky 1619–1625.¹⁸¹

Posledním pramenem ke komparaci je Tzv. Pamětní kniha města Ivančic z let 1631–1636. Toto poddanské město panství Moravský Krumlov, stejně jako ostatní města, sužovala vojska, která jej plenila a finančně a naturálně výrazně vyčerpávala. Alespoň se však městu vyhnuly v době války ničivé požáry. I tento pramen obsahuje v rámci svého vedení jisté odmlky, které byly zapříčiněny někdy svátky, jindy válečnými příčinami. Nejdelší prodleva nastala v roce 1635, kdy nebyl manuál veden od dubna do listopadu, a to bez osvětlení příčiny. Obnovování městské rady bylo zachyceno pouze v letech 1632 a 1634. Ta byla tvořena 6 konšely a jedním rychtářem. Dalšími osobami, které se podílely na fungování městské správy byli radní písař, obecní hospodáři, kostelníci, výběřčí královské berně, čtvrtníci, desátníci, špitálníci, obecní pastýř, trubač, šerha, mistr popravčí, či perkmistr viničních hor. Velikost desek toho manuálu je výrazně menší oproti manuálu města Jičína. Pramen prošel také restaurátorskými pracemi a původně obsahoval 167 folií, z nichž se dochovalo 162. Na jeho vedení se podíleli 2 písaři, kteří užívali převážně češtinu. Stejně jako předchozí prameny i Radní manuál města Jičína je i tato kniha smíšené povahy. Z velké části obsahuje zápisy úřední povahy, ale kromě toho zahrnuje i záznamy povahy pamětní, jako například informace o vojenských průtazích apod. Obsahově je tedy podobná radnímu manuálu města Jičína a radnímu manuálu města Kouřimi. Taktéž měla svého předchůdce, který se však nezachoval.¹⁸²

Na základě porovnání těchto 4 pramenů lze stanovit, že všechny obsahují z velké části informace týkající se jednání městské rady. Radní manuál Pavla Ježdíka však oproti ostatním zahrnuje velké množství opisů přijatých i vydaných písemností. Radní

¹⁸¹ Š. ZAZVONILOVÁ, *Radní manuál města Kouřimi z let 1636–1640 (Diplomatický rozbor a výběrová edice zápisů z roku 1636)*, s. 27–62.

¹⁸² R. VÁGNER, *Tzv. Pamětní kniha města Ivančic z let 1631–1636*, s. 21–49.

manuál města Kouřimi je zase výrazně specifický odkazováním na tehdejší právní normy. Radní manuál města Ivančic je svými zápisy nejbližší zkoumanému radnímu manuálu města Jičína.

ZÁVĚR

V rámci diplomové práce byl zkoumán Radní manuál města Jičina z let 1640–1649, a to pro období třicetileté války, tedy pro roky 1640–1648. Pramen byl podroben diplomaticko-paleografickému rozboru, ve kterém bylo zjištěno, že se jedná o knihu smíšeného charakteru, která byla vedena při jednáních městské rady. Kromě zápisů týkajících se projednávaných záležitostí se v ní nachází také zápisy s rysy narativního historiografického pramene. Ty jsou však, v porovnání se zápisy úředního charakteru, v menšině. Vzhledem k vrchnostenskému vztahu města Jičina k městečku Železnici, obsahuje radní manuál zápisy městské i vrchnostenské provenience. Byla zde zjištěna absence zápisů v období od dubna 1642 do června 1643 (včetně), způsobená pravděpodobně obsazením a následným vypleněním města švédskými vojsky. Kromě toho byl manuál na drobné odmlky veden pravidelně. Na vedení pramene se podíleli 3 písaři, z nichž jeden pravděpodobně pouze vypomáhal v době nepřítomnosti prvního písaře Václava Mikuláše Brunčvika, který vedl zápisy od počátku vedení pramene až do listopadu 1646. Posledním písařem byl poté pravděpodobně Jiřík Hřib, který převzal písařský post po Brunčvikovi a vedl manuál až do konce zkoumaného období.

S ohledem na dochované prameny města Jičina z doby třicetileté války lze posoudit, že všichni písaři působili ve městské radě ve 30. letech. Písař A vedl zápisy ve dvou radních manuálech v rozmezí let 1632–1646. Zároveň sepsal výkaz z ročně odevzdaného obilí z let 1630–1632 i instrukci magistrátu z roku 1631. Jeho působnost je tedy prokazatelná v časovém rozmezí 1630–1646. Písař B se podílel na tvorbě zápisů v radním manuálu, a to na dvou foliích. Dále připojil marginální poznámky do instrukce jičínského magistrátu pro poddané v Železnici z roku 1631. Ty jsou však, co se týče barvy inkoustu, totožné se záznamy ve zkoumaném prameni, a proto je pravděpodobné, že se jednalo o úředníka městské rady, který nefiguroval na pozici písaře. Ruku písaře C nalezneme v radním manuálu pro období od konce roku 1646 do konce roku 1648. Jeho rukopis je také zřejmý v extraktu nákladů na Valdickou věž a bránu z roku 1637. Z tohoto zjištění lze usuzovat, že byl členem městské rady v roce 1637 a poté od roku 1646. Je velmi těžké posoudit, zda Písaři A a C pracovali současně, dochované prameny

tomu však nenasvědčují a v případě písaře C se spíše jednalo prvotně o člena městské rady, který vypomohl v případě nepřítomnosti písaře, a až v roce 1646 jím byl právoplatně jmenován.

Na základě přepisu veškerých záznamů a jejich rozdělení do věcných skupin bylo zjištěno, že nejčastěji byly před městskou radou projednávány finanční záležitosti, jako např. placení gruntovních peněz, žádosti o odklady splácení půjček, poplatky za potvrzení kšaftů aj. Velmi hojnou skupinou byly také podané žaloby a odpovědi. Jednalo se převážně o sousedské spory. Naproti tomu byly minimálně řešeny záležitosti sirotčí, jako přijetí sirotků do opatrování, či jejich odeslání k vyučení apod.

Obsah zkoumaného pramene poskytl informace pro rekonstrukci podoby městské rady v každém ze zkoumaných roků. Lze stanovit, že rada města Jičína se skládala ze 12 konšelů, 4 starších obecních, 3 rychtářů a 5–9 výběřčích cla. Ze zjištěných výsledků je patrné, že od roku 1640 do roku 1646 byly pozice konšelů poměrně konstantní, teprve ve dvou posledních válečných letech docházelo ke větším změnám na pozicích městských radních. Poměrně stabilní byly i posty starších obecních a rychtářů. Naproti tomu pozice výběřčích cla nebyly nijak stabilně obsazované stejnými osobami.

Diplomová práce taktéž komparovala zkoumaný manuál s obdobnými prameny tehdejší doby. Radní manuál města Jičína byl porovnáván s manuály měst Čelákovice, Kouřim a Ivančice. Na základě typických znaků jednotlivých pramenů, kdy čelákovický manuál obsahuje opisy přijatých i vydaných listin v plném znění a kouřimský manuál se v hojné míře odkazuje na tehdejší právní normy, bylo konstatováno, že po obsahové stránce si jsou nejvíce podobné manuály poddanských měst Jičína a Ivančic.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ A LITERATURY

PRAMENY:

SOA Zámorsk, SOkA Jičín, fond Archiv města Jičín:

Dosvědčení o chudobě Jičina a přímluva za odvod berní v Jičíně z 10 a v Železnici ze 2 osedlých, inv. č. 44, kart. č. 2;

Dosvědčení o počtu zbořených, nedostavěných a neosedlých gruntů, inv. č. 39, kart. č. 1;

Extrakt nákladu na věž a bránu Valdickou, inv. č. 41, kart. č. 2;

Instrukce jičínského magistrátu ze 6. února 1631, inv. č. 37, kart. č. 1;

Knih smluv svatebních – s indexem pro roky 1586–1628, inv. č. 239, kn. č. 12, kart. č. 13;

Korespondence Rudolfa z Tiefenbachu s hejtmany kumberského panství, inv. č. 40a, kart. č. 1;

Kvittance ze zaplacení berní zemských z roku 1644, inv. č. 43, kart. č. 2;

Listina z roku 1623, inv. č. 15, krabice 15;

Listina z 28. října 1640, inv. č. 17, krabice 17;

Listina z 18. února 1639, inv. č. 16, krabice 16;

Narizení císařského komořího ze 17. září 1627, inv. č. 34, kart. č. 1;

Opis smlouvy ze 17. června 1630, inv. č. 35, kart. č. 1;

Oznámení jmen osob, které ve městě prodávají kořalku z roku 1645, inv. č. 45.

kart. č. 2;

Protokol (manuál) radní 1640–1649, inv. č. 242, kn. č. 15, kart. č. 14;

Protokol rady města Jičina pro roky 1627–1639, inv. č. 241, kn. č. 14, kart. č. 13;

Registra soudní (část) pro roky 1620–1621, inv. č. 240, kn. č. 13, kart. č. 13;

Rejstřík nedoplatků kontribucí a berní v Jičíně pro rok 1631, inv. č. 36, kart. č. 1;

Relace stejného obsahu jako inv. č. 39 stejného fondu, inv. č. 40, kart. č. 1;

Soudní kniha města Jičína (Liber iudicii civitatis Jičínensis), inv. č. 228, kn. č. 1, kart. č. 9;

Výkaz ročně odevzdávaného obilí zemského, inv. č. 38, kart. č. 1;

Výpis z desek zemských o koupi statku železnického Jičínem ze 13. června 1648, inv. č. 46, kart. č. 2;

Žádost o náhradu za ubytování a stravování vojsk, inv. č. 42, kart. č. 2;

Žádost o půjčku z pozůstalosti, inv. č. 42a, kart. č. 2;

LITERATURA:

- Eva BÍLKOVÁ – Karol BÍLEK – Břetislav BALATKA, *Jičín*, Praha 1988.
- Petra BRENDLOVÁ, *Restaurování celokožené vazby, Protokol (manuál) radní 1640–1649*, inv. č. 242, kn. č. 15. Chrudim 2014.
- Štěpán ČADEK, *Třicetiletá válka*, 2001.
- Jiří ČAREK a kol., *Městské a jiné úřední knihy Archivu hlavního města Prahy*, Praha 1956.
- Jaromír ČELAKOVSKÝ, *O domácích a cizích registrech, zvláště o registrech českých a jiných rakouských dvorských kanceláří*, Praha 1890.
- Marek ĎURČANSKÝ, *Česká města a jejich správa za třicetileté války: Zemský a lokální kontext*, Praha 2014.
- Marek ĎURČANSKÝ, *Nymburk za třicetileté války*, Nymburk 2012.

Pavel JEŽDÍK – Marek ĎURČANSKÝ – Martin KOLEK, *Radní manuál Pavla Ježdíka*, Čelákovice 2016.

Jindřich FRANCEK, *Dějiny Jičína*, Praha 2010.

Jindřich FRANCEK, *Jičín*, Praha 2004.

Jindřich FRANCEK, *Zločin a trest na Jičínsku v 16.–18. století*, Jičín 2012.

Pavlna HAMANOVÁ a kol., *Historická knižní vazba*, in: Sborník příspěvků k dějinám vazby a k metodice ochrany historických knižních vazeb, Liberec 1965.

Ivan HLAVÁČEK – Jaroslav KAŠPAR – Rostislav NOVÝ, *Vademecum pomocných věd historických*, Jinočany 2002.

Jan JANÁK a Zdeňka HLEDÍKOVÁ, *Dějiny správy v českých zemích do roku 1945*, Praha 1989.

Kateřina JEŽKOVÁ, *Knihy smluv svatebních na Jičínsku (Diplomatický rozbor dochovaných pramenů z předbělohorské doby)*, bakalářská práce na KPVHA FF UHK, Hradec Králové 2016.

Jan KILÁN, *Kašperskohorská městská správa a soudnictví za třicetileté války*, Právněhistorické studie, sv. 45/2, Praha 2016, s. 28–39.

Arnošt KLÍMA, *Dlouhá válka: 1618–1648*, Praha 1996.

Petra KONEČNÁ, *Jičínská kniha kšaftů z let 1516–1569 (Diplomatický rozbor městské knihy)*, bakalářská práce na KPVHA FF UHK, Hradec Králové 2006.

Miloslav KUŽÍLEK, *Město v době třicetileté války: z historie*, Moravskotřebovské noviny 6, Svitavy 2000, s. 4.

Ferdinand MENČÍK, *Dějiny města Jičína*, Jičín 1906.

Jiří MIKULEC, *Pobělohorská rekatolizace v českých zemích*, Praha 1992.

František NÁVESNÍK, *Jičín od založení až na naše doby*, Jičín 1889.

Václav PEŠÁK, *Berní rula. 13, Kraj Hradecký II.*, Praha 1954.

- Josef POLIŠENSKÝ, *Třicetiletá válka a evropské krize v 17. století*, Praha 1970.
- Jiří PRAŽÁK, *O metodě diplomatického studia městských knih*, Archivní časopis 3, Praha 1953, s. 145–162.
- Jiří PRAŽÁK, *O metodě diplomatického studia městských knih*, Archivní časopis 4, Praha 1953, s. 205–227.
- Věra SEKOTOVÁ – Marie MACKOVÁ, *Ústecká radnice a městské dějiny (od feudalismu k novodobé společnosti)*, Ústí nad Orlicí 1998.
- Ludmila SULITKOVÁ, *Stav a perspektivy vydávání městských knih v českých zemích (středověk a raný novověk)*, in: *Ústecký sborník historický*, Supplementum 1, s. 27–38.
- František ŠIMEK, *Slovníček staré češtiny*, Praha 1947.
- Václav Vladivoj TOMEK, *Knihy Starého města Pražského od roku 1310*, Časopis českého Musea 4, Praha 1844, s. 566–588.
- Radek VÁGNER, *Tzv. Pamětní kniha města Ivančic z let 1631–1636*, diplomová práce na KPVHA FF UHK, Hradec Králové 2019.
- Václav VOJTÍŠEK, *Manuály radní Nového Města Pražského z let 1548–1553*, Praha 1910.
- Václav VOJTÍŠEK, *O studiu městských knih českých*, Věstník České Akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Praha 1915, s. 389–417.
- Jana VOJTÍŠKOVÁ – Vít ŠEBESTA, *(Králové)hradecké městské kanceláře do roku 1620*, Ústí nad Orlicí, 2013.
- Petr VYK, *Radní manuál města Rokycan z let 1646–1647 (Diplomatický rozbor a edice pramene)*, diplomová práce na KPVHA FF UHK, Hradec Králové 2018.
- Eduard WAGNER – Miroslav MUDRA, *Třicetiletá válka 1618–1648*, Praha 2005.
- Josef WAGNER, *Jičín*, Praha 1979.

Šárka ZAZVONILOVÁ, *Radní manuál města Kouřimi z let 1636–1640 (Diplomatický rozbor a výběrová edice zápisů z roku 1636)*, diplomová práce na KPVHA FF UHK, Hradec Králové 2019.

INTERNETOVÉ ZDROJE:

http://www.ahmp.cz/index.html?mid=20&wstyle=0&page=page/docs/prehled-fondu_rukopisy-do-1784.html [cit. 9. 5. 2019].

<http://www.libricivitatis.cz/files/typologie.pdf> [cit. 10. 5. 2019].

<https://www.wasserzeichen-online.de/wzis/detailansicht.php?id=67336> [cit. 7. 3. 2019].

SEZNAM TABULEK A GRAFŮ

TABULKY:

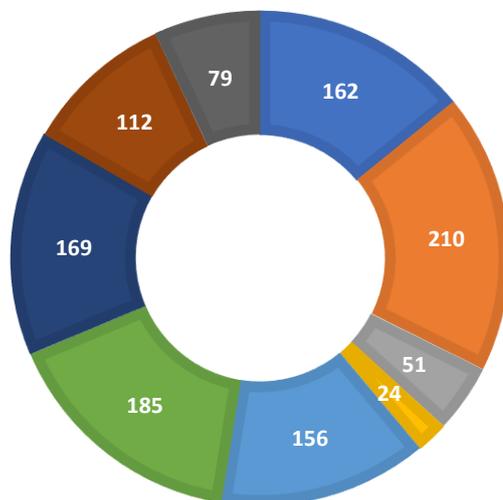
Tab. 1 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1640	23
Tab. 2 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1641	24
Tab. 3 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1644	25
Tab. 4 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1645	25
Tab. 5 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1646	26
Tab. 6 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1647	27
Tab. 7 – Seznam jmenovaných osob při obnovení městské rady v roce 1648	27
Tab. 8 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1640	44
Tab. 9 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1641	45
Tab. 10 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1642	46
Tab. 11 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1643	48
Tab. 12 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1644	50
Tab. 13 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1645	51
Tab. 14 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1646	52
Tab. 15 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1647	54
Tab. 16 – Typologie zápisů a jejich počet v roce 1648	56
Tab. 17 – Typologie zápisů a jejich počet v letech 1640–1648.....	57

GRAFY:

Graf 1 – Počet zápisů v jednotlivých letech	71
Graf 2 – Počet jednacích dnů v jednotlivých letech	71
Graf 3 – Počet zápisů v jednotlivých měsících.....	72

POČET ZÁPISŮ V JEDNOTLIVÝCH LETECH

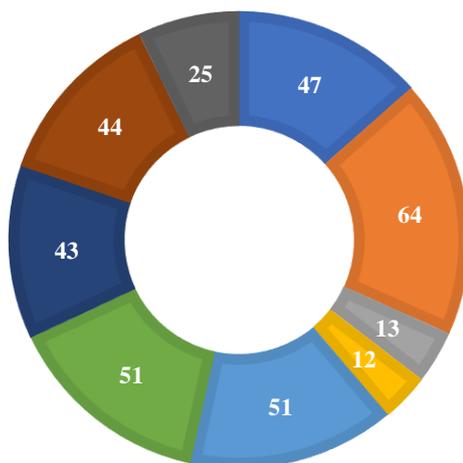
■ 1640 ■ 1641 ■ 1642 ■ 1643 ■ 1644 ■ 1645 ■ 1646 ■ 1647 ■ 1648 ■

Graf 1 – Počet zápisů v jednotlivých letech

POČET JEDNACÍCH DNŮ V JEDNOTLIVÝCH LETECH

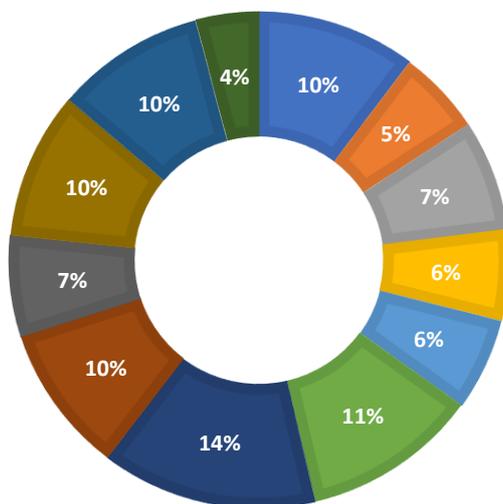
■ 1640 ■ 1641 ■ 1642 ■ 1643 ■ 1644 ■ 1645 ■ 1646 ■ 1647 ■ 1648 ■

Graf 2 – Počet jednacích dnů v jednotlivých letech

POČET ZÁPISŮ V JEDNOTLIVÝCH MĚSÍCÍCH

■ leden ■ únor ■ březen ■ duben ■ květen ■ červen
■ červenec ■ srpen ■ září ■ říjen ■ listopad ■ prosinec

Graf 3 – Počet zápisů v jednotlivých měsících

SEZNAM PŘÍLOH

OBRAZOVÉ PŘÍLOHY:

Obrazová příloha 1 – Přední desky Protokolu (manuálu) radního z let 1640–1649... 74

Obrazová příloha 2 – Ukázka z Protokolu (manuálu) radního z let 1640–1649..... 75

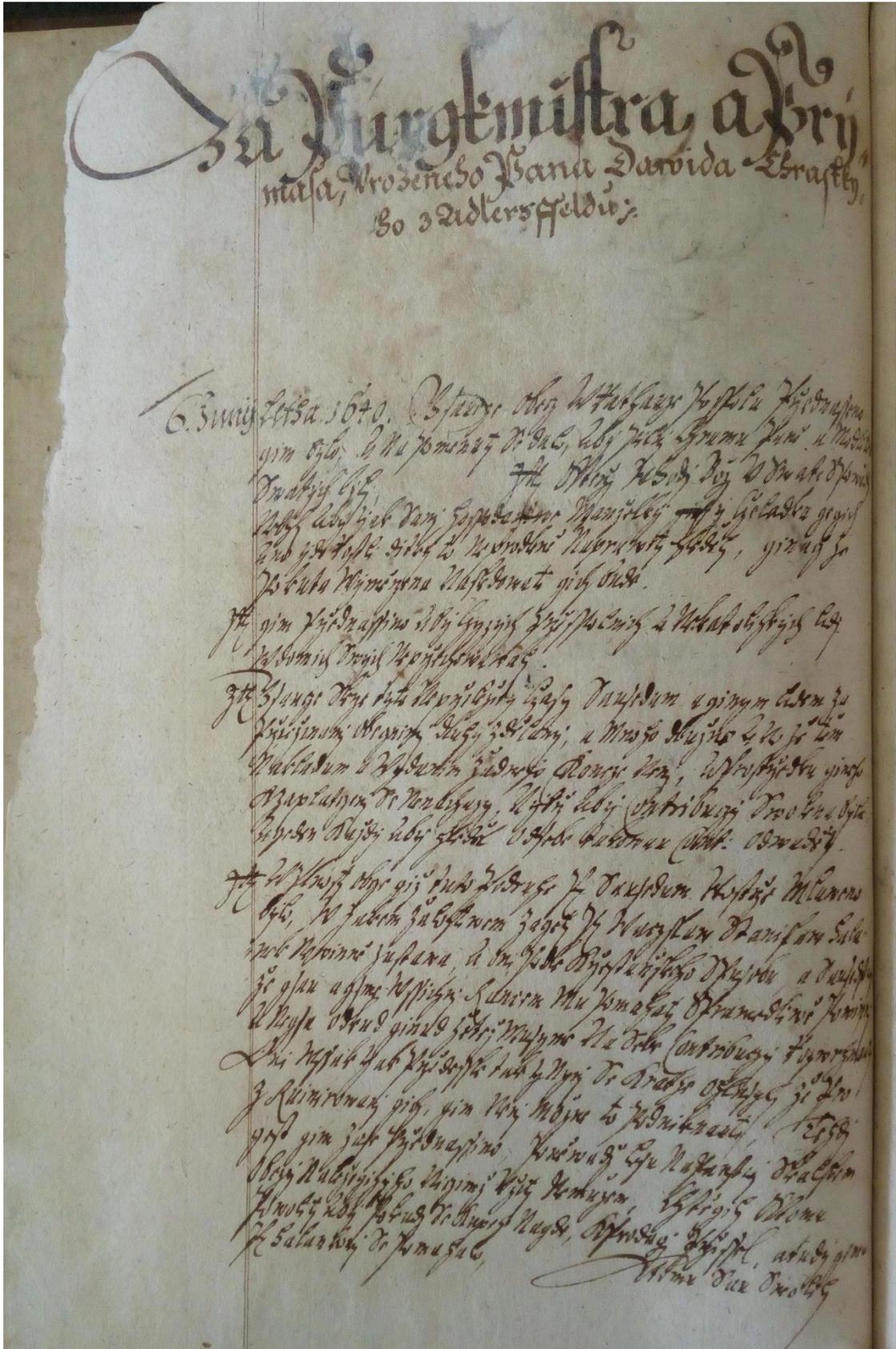
Obrazová příloha 3 – Ukázka z Protokolu (manuálu) radního z let 1640–1649..... 76

Obrazová příloha 4 – Ukázka z Protokolu (manuálu) radního z let 1640–1649
(rok 1647) 77

Obrazová příloha 5 – Půdorys města Jičína v roce 1620 podle Ferdinanda Menčíka . 78

Obrazová příloha 1 – Přední desky Protokolu (manuálu) radního z let 1640–1649

Obrazová příloha 2 – Ukázka z Protokolu (manuálu) radního z let 1640–1649

Obrazová příloha 5 – Púdorys města Jičína v roce 1620 podle Ferdinanda Menčíka
 J. FRANCEK, *Dějiny Jičína*, s. 108.